

Proletari din toate țările, uniți-vă!

Anul XIV
Nr. 38 (490)
Sâmbătă
18 septembrie
1971
8 pagini
1 leu

Luceafărul

Săptăminal editat de Uniunea Scriitorilor
din Republica Socialistă România

Cum se vede lumea de la fereastra școlii

Noi nu vrem să imităm

de vorbă cu ILIE MARA
elevă în clasa X-a, secția umanistă la
Liceul „Mihail Sadoveanu”

— Ce sint părinții dumitale?
— Tata — electrician, mama — casnică.
— De ce te-ai dus la secția umanistă?
— Îmi place literatura și vorbesc limbi străine, de exemplu, franceza.
— Ți minte o frază din scriitori vechi, pe care i-ai studiat anul trecut?
— „Intr-o grădină
Ling-o tulpină...”
— Ce ai făcut astă vară?
— Am fost cu familia 10 zile în Moldova.
— Care sint locul și lucrul celei mai frumoase pe care le-ai văzut?
— Cetatea de scaun a Moldovei, la Suceava. Erau doi tineri francezi acolo și m-au rugat să le fac o fotografie, chiar într-un loc unde era o ruină, unde stătuse Ștefan cel Mare.

— Cum ți se pare lumea, la 16 ani?
— Poate sint prea subiectivă. Până acum credeam că oamenii sint proști și deștepti. Acum nu mai cred că un om poate fi prost. Uneori ne și grăbim să spunem ceea ce încă nu credem. Nici deștept nu e cineva, înainte de a dovedi că e. Trebuie să-i cunoaștem pe oameni, înainte de a-i califica.
— Care e cea mai frumoasă poezie pe care ai citit-o?
— „Luceafărul” de Eminescu.
— Dintre contemporani?
— Îmi place Bacovia, îmi plac Ion Barbu și Minulescu.
— Dintre cei vii?
— Nu prea-i citesc. Îmi place Sorescu, a-dică o poezie: „Shakespeare”.
— Citești proză?
— Îmi place Camil Petrescu, nu mai spun de Călinescu și de Rebreanu. Am citit *Mormonii* și mi-a plăcut, dar nu m-am legat de ea prea mult, pentru că era obligatorie, pentru școală. Îmi aduc aminte de lucruri de acolo și vreau s-o recitesc liber.
— Ce vă deosebește pe voi, cei de 16 ani, de cei mai bătrâni?
— Noi căutăm să avem personalitate. În clasa a IX-a, am răspuns aproape toți, la întrebarea „care e idolul dv.?” că nu, nu avem un idol, ci că vrem să fim alfel decât tot ce a fost, că nu vrem să imităm.
— Asta e bine sau rău?
— Depinde de rezultat.
— Care e lucrul vostru cel mai rău?
— Cred că sintem prea snobi, da prea snobi; și la ținută și la idealuri.
— Ce se poate face?
— Soluția e să ne dăm seama, dinăuntru, dar sfătuiți, care e drumul.

Clasa mea
nu mi se pare rea,
ci uneori prea indiferentă

De vorbă cu STOICA GHERGHINA,
elevă în anul IV la Liceul industrial de
poligrafie și tehnică cinematografică

— De unde ești?
— Din județul Ilfov, din comuna Vasilați, satul Nucii, cu doi de i.
— Cum de ai venit la această școală?
— Înfimplător. M-au înscris părinții care au zămisă de ea, aici în oraș.
— Acum îți pare rău?
— Nu, pentru că e o meserie care-mi place.
— Ai burșă?
— Da, am; cu burșa îmi plătesc cazarea și masa.
— Ce lucru important ai învățat în această școală?
— Am învățat ceea ce înseamnă colectiv, mai ales.
— Și ce înseamnă?
— Pentru mine a însemnat să privesc în jurul meu, să nu trăiesc numai pentru mine ci și pentru cei din jur, să văd ce e, să știu ce e prietenia.
— Cum e lumea, văzută din banca a doua de pe rîndul din mijloc, unde stai dumneata?
— Dacă o privești din banca aceasta a doua, a mea, lumea e clasa mea. Și să vă spun sin-

cer, nu mi se pare rea, ci uneori prea indiferentă.
— Cum adică?
— Nu caut un exemplu. Dar noi sintem prea puțin interesați de viața celorlalți. Nu prea ne gândim unii la alții. Și chiar dacă ne gândim, rămînem cu gîndul, nu facem nimic să-i schimbăm pe ceilalți, sau să-i ajutăm. Motto-ul fiecăruia cam așa ar fi: „Ce dacă-i spun eu? Ce-mi pasă mie?” Cred că trebuie acționat acolo unde ficcare e sensibil.
— De pildă, dumneata...
— Eu am o sensibilitate în ceea ce gîndesc despre oameni: am o încredere foarte mare în oameni și atunci, știu și eu, nu prea îmi zdruncin această încredere.

— Ești indiferentă?
— Nu, nu. Deși, să fiu sinceră, n-am convins pe nimeni, nici n-am încercat, să înveț, cînd n-a învățat. Dar totdeauna îi ajut pe cei ce au necazuri.
— Oamenii sint ușor de ajutat cînd au necazuri. Mai greu îi ajuți cînd sint fericiți.
— Da, asta e foarte adevărat. E greu să pătrunzi în sentimentele unui om, după ce l-ai ajutat sau după ce ai impresia că l-ai ajutat. Cine știe dacă el înțelege corect gestul?
— Care e cea mai frumoasă carte pe care ai citit-o?
— Sint două: „Moara de pe Flos” și „Jane Eyre”. Nu prea am citit literatură contemporană de la noi.
— Care e cel mai frumos film pe care l-ai văzut?
— „Și caii se împușcă, nu-i așa?” și „Cararul și viscolul”.
— Care este cea mai frumoasă zi din viața dumitale?
— N-am trăit-o încă.

Pămîntul este foarte rotund
și foarte greu

De vorbă cu KOVACS ECATERINA,
elevă în clasa IV-a,
Școala generală 171, „Petre Ispirescu”

— Mi se pare că ne cunoaștem.
— Da. Dvs. ați făcut interviul cu Olariu Daniela și cu Măreș Cristinel, de la noi din clasă. Am auzit că i-ați pus într-o carte.
— Cum te împaci cu Olariu Daniela?
— Olariu învață mai bine și e șefa clasei. E mai pregătită la matematică și română. În schimb, eu învăț și înțeleg și engleza.
— Ce ai făcut astă-vară?
— Am fost la mare, la țară la bunica, și în Transilvania.
— Ce limbă se vorbește la voi în casă?
— Ungurește.
— Și tu cum știi atât de bine românește?
— Pentru că am învățat numai la școlă românești, că așa au vrut mama și tata.

— Ce cărți ai citit astă-vară?
— Păi eu am citit *Cuore*. O carte care-mi place foarte mult. Am citit „Ulu, capătul lumii”, o carte care-mi place foarte mult. Eeee... ce-am mai citit eu? Am mai citit „Măria-sa pulul pădurii”, am citit „Ulfa copilăriei” și citeva cărți cu povești nemuritoare.
— E foarte serioasă și foarte gravă. Nu pare speriată de nimic, dimpotrivă, răspunde imediat la întrebări.
— Ai prieteni?
— Eu am și prieteni și prietene. La noi am o prietenă, Cristina. Cristina și mai cum? Cazan Cristina. La bloc am o altă prietenă, pe Prisăcaru Steluța. Și în clasă sint prietenă cu Olariu Daniela și Măreș Cristinel, ca și cu Sîiu Mircea.
— De ce sinteți voi prieteni?
— Fiindcă ne ajutăm unii pe alții.
— FIINDCA v-ajutați unii pe alții? Sau CA SĂ v-ajutați unii pe alții?
— Și așa și așa. De exemplu, și ei învață bine, și ei se joacă frumos. De bătut nu ne batem. Totdeauna am putut să ne înțelegem. Vreau să fim prieteni pînă cînd vom fi mari.
— Și atunci?
— Atunci, ne vom despărți și poate ne vom mai revedea.
— Cu cine ai vrea să fii prietenă și cînd vei fi mare?
— Cu Cazan Cristina, pentru că e foarte bună și mă învață cum să mă comport și eu o învăț pe ea cum să se comporte.
— Îți amintești niste cazuri în care v-ai învățat una pe alta cum să vă comportați?
— Da, sigur că-mi amintesc. Eram odată la Ploiești — deoarece eu particip la campionate de înot — ședeam la masă și mîncam. Nici acum nu știu de ce nu puteam eu să-mi tai carnea din farfurie. Atunci, Cristina s-a uitat la mine și, fără să ridă de mine, a luat cuțitul și mi-a zis: „Uite, Căi, așa!” Și a început ea (să taie și să mă învețe) și am terminat eu. Altădată, eram la un concurs la Reșița. Și ei îi era foarte frică pentru că era primul ei concurs. Se făcuse albă, parcă și tremura, și eu i-am spus: „Cristina, fii liniștită, nu trebuie să-ți fie frică. Și mie mi-a fost frică la primul concurs”. Și Cristina s-a clasat pe locul 3 la concurs. Ei bine, în grupa D, dar oricum...
— Ce rău ai făcut tu pînă acum?
— Am înfrînzat de acasă, iar odată am spart două pahare, am vărsat supă și era și dezordine în casă, toate în aceeași zi. Mama m-a certat foarte rău. Altădată, am spart și geamurile. Dar nu m-a certat mama decît puțin și mi-a spus să nu mai fac altădată. Dar de bătut, niciodată nu m-au bătut părinții.
— Îți plac copiii sau oamenii mari?
— Îmi plac mai mult copiii: cu ei mă joc, cu ei învăț. Între oamenii mari ce-aș putea face? N-aș putea să mă joc cu ei, n-aș putea să învăț cu ei.
— Dar ce-ți place la oamenii mari?
— Îmi place la oamenii mari că nu sint cum sint copiii, chiar dacă le faci ceva rău, ori te ceartă, ori te bat. De fapt și de fapt, îmi place la oamenii mari că-i iubesc pe copiii mici.

Adrian PĂUNESCU

(Continuare în pag. 3)

Toamna e a școlarilor

Mi-am amintit adeseori chipul dascălului meu din primii ani de școală dar niciodată pînă acum, n-am găsit prilejul să-mi mărturisesc în public recunoștința mea față de omul care m-a învățat să citesc și să scriu, care m-a logodit pentru o viață cu limba ce-o vorbesc, care pentru întia oară a zugrăvit în cuvinte, în fața ochilor mei încîntat-înfricoșat, tablourile roșii de sînge, pline de fapte de vitejie ale bătașilor de apărare a țării, tablourile glorioase ale istoriei românilor.
El a fost întiul dintr-un lung șir de dascăli pe care i-am avut, de la care am învățat de unele și de altele, pe care i-am văzut de atîtea mii de ori urcînd la catedră, pășind pe acel podiu de scînduri care-i înălța deasupra noastră a școlarilor, ca pe un tron uzat de multe generații, purtînd catalogul și vreo carte ca pe însemnele autorității spirituale, și vorbindu-ne, vorbindu-ne despre toate cîte îi fac pe om să fie cu adevărat om.
Teribilă, înaltă răspundere a omului care se urchă să vorbească la catedră, înălțîndu-și făptura, biata și în același timp mîndra făptură omenescă, deasupra începătorilor în ale vieții! Este el, oare, întotdeauna conștient de tot ceea ce reprezintă nu numai în ochii celor copii, al căror magistru este, ci în sine, într-o ordine mai largă a cunoștințelor? El reprezintă modelul exemplar, pilda vie umană; el înseamnă știința întregă, universală a omului; el este autoritatea, judecătorul, legiuitorul și legea într-o persoană; el ține loc de tată, de mentor, de inițiator în tainele existenței. Bătrînii elini aveau un cuvînt pentru cei care „călăuzeau sufletele” pentru cîte un asemenea ins ales, *psihopomp*. Cuvîntul acesta (să mi se ierte podanteria filosofiei lui) este foarte potrivit pentru a defini rolul de seamă al învățătorului în economia mai largă a formării omului.

Căci învățator de școală elementară, profesor de liceu ori universitar, magistru este chemat să fie călăuză sufletelor pe povirnișurile, prin văile obscure, peste prăpăstii tinerețelor. Acestor adevărate vigiliile ale neamului poate virtutea esențială care îi se cere este starea de veghe permanentă, luciditatea, clarviziunea. Ai nevoie, pentru a veghea cu folos, de o inimă deschisă, de o inteligență lipsită de prejudecăți și de rîvnă, de multă rîvnă.
Un asemenea bărbat inimos, deștept și neobosit a fost cel pe care în anii mei dinții de școală, împreună cu colegii mei îl numeam, „domnul învățator Macavei”. De ce îmi amintesc oare de el, în acest început de toamnă a școlarilor? Am avut, fără îndoială, profesori mult mai străluciți, mari savanți, erudiți. Am primit de la aceștia investitura în cercetările înalte pe care le practică spiritul nostru, către care îndeamnă apetitul nostru de cunoaștere. Dar învățatorul Macavei a pus însăși temelii mele, a vieții spiritului.

Cu ce am răsplătit întreg efortul acestor oameni devotați, care ne-au dat tot ce aveau mai bun, care ne-au făcut să iubim știința, literale și artele, chiar natura și, în orice caz, s-au străduit să nu ne fie străin nimic din tot ce este omenesc? Este o singură răsplătă a învățăcelului pentru învățătura pe care a primit-o: aceea de a face să roadească sămînța fertilită aruncată cu o generoasă mînă de dascălii cei buni.

În marea comunitate a învățătorilor și elevilor răspunsul bun al acestora din urmă răspunderea este deosebit de frumos în „convorbirea” dintre învățator și învățăcel este faptul că și unii și alții se întrebă între ei, că și unii și alții își răspund, că au nevoie unii de alții, elevul de magistru dar și magistru de elevul pe care-l „întrebă” nu numai pentru a-l verifica ci pentru a-și verifica vrednicia.
Cînd vine toamna școlarilor, cu toții — chiar și cei dintre noi care între timp s-au învrednicit să devină dascăli — redevenim elevi. Bătrînii școlari, ne adunăm cărțile (pe care, poate, între timp, le-am scris noi înșine) și ne luăm caiete noi pe care să le umplem. Căci n-am încetat niciodată să învățăm. A învăța de la alții, a-i învăța pe alții, iată un schimb minunat al oamenilor între ei. Acest schimb, acest dialog ne-a făcut oameni.

De aceea, nu-l pot uita pe bunul și blîndul dascăl Macavei, care pentru întia oară mi-a pus condeiul în mînă, cu care am început un dialog ce nu se va sfîrși decît o dată cu viața mea. A lui s-a sfîrșit prea timpuriu. El odihnește, în acea coastă de deal clujean care, i zilele însoțite, de toamnă, cînd copiii se întor la școală, este atât de frumoasă.

Nicolae BALOTA

În pagina de Artă rubrica
de „Muzică” va fi susținută,
din acest număr, de compozitorul

PASCAL BENTOIU

NICOLAE VELEA

scumnează rubrica „Proverbe”

EDGAR PAPU

deschide,

începînd cu acest număr,

rubrica „Scmificații”

cronica literară

„ÎN VĂPAIA LUNII” *)

La capătul acestui masiv volum-retrospectivă cuprinzând majoritatea povestirilor scrise de Fănuș Neagu, printre altele constatăm se impune și una (mai puțin importantă, firește) privind alegerea titlului culegerii. Ne aflăm în fața unui titlu foarte inspirat, cu o mare putere sugestivă, el oferind cititorului avertisment sau o adevărată „cheie” a novelierului celui care a scris romanul vizionar și misterios *Ingerul a strigat*. Cine va fi optat pentru acest titlu (selecția — se precizează într-o notă — „a fost efectuată de redacția cu încuviințarea autorului”) nu putem ști. Înclinăm să credem că sintagma ce alcătuiește numele acestei antologii l-a atras chiar pe Fănuș Neagu, a cărui conștiință artistică și cunoaștere de sine sînt îndelung dovedite. Nu eșăm să spunem, însă, că autorul și-a dat „încuviințarea” prea ușor în cazul unor piese mai puțin realizate, sau de-a dreptul slabe (semnolate ca atare de critică și la aparițiile lor anterioare): e cazul, de exemplu, unei lungi povestiri — prima pe teme citadine, din culegere — cu înteleptul O. Suflet de noapți, compunere cu „schema” la vedere, al cărei ton și prefațarea personală. O sută de noapți este, credem, cea mai puțin realizată dintre scrierile în proză ale lui Fănuș Neagu, dezamăgitoare până la derută, cu personaje lucrate porcă din material plastic, o poveste înșalătoare, ai crede, de altcineva. E semnificativ că aici, ca și în alte locuri unde autorul renunță la modul său propriu, atras de numirea obiectivă, precizie (cum remarcă și Mircea logulescu), pagina se despersonalizează, pierde cea fascinantă pe care o exercită asupra noastră scrisul lui Fănuș Neagu. Nu-ți vine să crezi citind rîndurile greoaie (la un mare și singular stilist) de genul: „*ei păru rău că în cele patru luni de cînd sosise în oraș, inginer la întreprinderea de prelucrare a lemnului, nu căsăcise decît amon pragul locului*” și: „*Măia intrase pe neașteptate în punctul lui de echilibru*”; „*Moartea chiar cînd seceră departe de inima noastră, ne prăvale în suflet tristețe, compătimire și o umbră de spaimă*”. În asemenea buciți, rotate sau doar parțial izbutite, devine insuportabilă înclinarea constantă a lui Fănuș Neagu spre exprimarea pretențioasă: „*Măia ascundea totul. Ascundea urechii de care-și lipise el obrazul, ascundea ochii albaștri înfricoșători de adînci (1), ascundea zîmbul plin de alisie și teiul sub care se sărutaseră, ascundea străzile înguste cu copaci asoși, pe care se învîrtoșeau săpăcilii*”, etc. Scăderi asemănătoare întâlnim și în bizaza schiță „Zgomotul”, în „larba vinătă” — adevărată paradă de întâmplări neverosimile (cu Alf, Rigo și Avia, unele căutate ale unor personaje sofisticate). În aceasta din urmă, ca și în spuță că eroină are în jurul unui șter de veac, autorul scrie, concisist: „*Atu-aul ei mic, undușos, în care tremurau lastroscenț douăzeci și patru de ani*”, „*Cam artificială în vigoarea ei este și „Moștenirea” iar în „Fintina” — poem frumos despre un finitor aventuros, deranjază adresa ridicată în vocativ (doctore, brădăle). În fine, nu ne alăturăm celor ce s-au entuziasmat de crinena narațiune „Luna ca o limbă de ciine”. Unele din secvențele acesteia (precum lungul dialog dintre actorul notoriu Argova și secretarul raional Mancatas, de o artificială cursivitate: la fel scenele bucureștene rememorate ori impetuozitatea erotică din final a eroinei tirindu-l pe amantul confuz și dramatic „spre o capătă de fin răscălită de vulpi” au în ele ceva fals, un aer de „literaturizare”. E vorba de scări care ar putea fi trecute cu vederea la destui autori, dar în cazul unuia ca Fănuș Neagu ele au alt ecou în cititor.*

Scriitor adevărat, al cărui nume îți vine în minte printre cele dinții atunci cînd te gîndești la literatura actuală, Fănuș Neagu nu are în cele patru sute de pagini ale culegerii *În văpia lunii* texte total neizbutite; chiar și în cele câteva fată de care manifestăm rezerve se întindesc pagini vii, deosebite, adesea soluționale. Structura de moaică a mai tuturor scrierilor sale, compoziția și în cele mai multe cazuri, este deosebită de clară și în jurul unui șter de veac, autorul scrie, concisist: „*Atu-aul ei mic, undușos, în care tremurau lastroscenț douăzeci și patru de ani*”, „*Cam artificială în vigoarea ei este și „Moștenirea” iar în „Fintina” — poem frumos despre un finitor aventuros, deranjază adresa ridicată în vocativ (doctore, brădăle). În fine, nu ne alăturăm celor ce s-au entuziasmat de crinena narațiune „Luna ca o limbă de ciine”. Unele din secvențele acesteia (precum lungul dialog dintre actorul notoriu Argova și secretarul raional Mancatas, de o artificială cursivitate: la fel scenele bucureștene rememorate ori impetuozitatea erotică din final a eroinei tirindu-l pe amantul confuz și dramatic „spre o capătă de fin răscălită de vulpi” au în ele ceva fals, un aer de „literaturizare”. E vorba de scări care ar putea fi trecute cu vederea la destui autori, dar în cazul unuia ca Fănuș Neagu ele au alt ecou în cititor.*

Spuneam că titlul culegerii — *În văpia lunii* — oferă un fel de cheie a întregii proză a lui Fănuș Neagu. Lumea acestui prozator e una văzută sub lumina lunară, grea, tulbură, blestemată, fascinantă, favorizînd intruziunea demoniacului. Fănuș nu e un obiectiv, viziunea sa asupra realului e tulburată de violență și pasiune, necunoscînd detașarea romancierului clasic. Lumina lunii îi stăpînește mereu privirea, iar cînd acțiunea are loc în plină zi, autorul găsește luminizări apropiate de cea senelară: soare arzător, întrezîrit prin trimbe de praf și „apa morților”, zăpezi învîrtoșite și ploa, inordinări fabuloase, mereu evitîndu-se strălucirea lucidă a lui Helios în primăvara elină, propice scrutării exacte. Prin această lumină pasională e firesc ca personajele sale să se ivească fulgurant, închegîndu-se din câteva trăsături de moastră (puținete amănunte definitorii dau viață eroilor, mai pregnant decît orice acumulare de date fizice și morale, biografice etc.) Acel „realism magic” — cum îl numește în prefață Nicolae Balotă — specific prozatorului lui Fănuș Neagu, nu ar fi cu puțință într-o atmosferă epică de claritate. Lumina pasională, de care vorbeam, se răfrînge în povestiri și prin refuzul consecuțiilor strînse, prin cultivarea unei narațiuni „în etape”, cu mari salturi de timp, cu apariții bruște, cu suspendări și reluări de întâmplări.

„Dincolo de nisipuri” — o adevărată legendă a seceței și stagnării, o căutări elementului primordial — Apa, se constată fără dificultate trăsături specifice acestei proze. Narațiunea e simplă (două-trei momente de mare relief, transcrise cu frază scurtă, sacadată), un personaj — sinteză pe fundalul altora, de însoțire, traversează un spațiu epic și geografic, într-un fel de criză psihică, vecină cu nebunia. Schema se poate reda cam în felul următor: stagnare a seceței — veste — plecarea — suspendare. Într-un sat din Bărăganul lui 1946, în care Susteru și alții înlesc în lumina tulbură, un căldăreț aduce veste că Buzăul, secat de arșiță, vine de la munte, unde ar fi plouat. E un exemplu de ivire fulgurantă: călare (ceea ce sopoeste senzația de ireal, de eroare a privirii) vestitorul aruncă vorba, de la oarecare distanță, către Susteru: „*cîrmi spre el și strigă, arînd cu brațul îndrăgît, că vine grîu. A plouat la munte și vine grîu. Vine Buzăul*”.

Să derulăm cu atenție faptele, ceva ne avertizează că vestitorul nici nu există, că el se înfiripă doar în mintea eroiului obsedat de mirajul apoi: „*Susteru nu înțelșea pe dată ce l se spune, parcă îl luase mintile, și cînd se demielă, călălal era departe, se pierdea pe sub arcadele podului vopsit în roșu, după ce o năluca, în fulgerările apei morților, șezu o clipă, căuind cu privirile îngrăvate în susul albiei, pe linia malului, și i se păru că-l lovește în față răcoarea apei lorite de la munte*”. E oca formulare ambiguă: parcă îi luase mintile, care, leagată de următoarele: dispărea ca o năluca și în fulgerările apei morților, conduc la senzația de miraj, de halucinație (nu împingător e subliniată prezența acelei fante magice a cîmpiei care este apa morților).

Vestea se propagă fulgerător, tot satul trăiește așteptarea rîului, cu loc pregătiri de belșug, mici conflicte (precum cele dintre Șusteru și moșul ce întindea cîrlige în calea viitorilor pești). Noaptea cade peste această umanitate exasperată de seceță. Bărbății cu ochii stîclînd și „bărbile vinete ca mașinul de prună”, ascultă zădărnice, cu urechea pe sol, buibutul de departe al apei: „*Nimic. Pămîntul uscat pînă la stîljin în adîncime era lăcut*”.

Și atunci se naște o a doua idee — tot cu funcție de veste, ca forța motrică o epicului —, o simplă presupunere nebunească: morarii din susul rîului au tăiat apa. De îndată se formează o ceată de călăreți care pornesc în goană, înarmați pentru eventuala ciocnire cu morarii. E pur și simplu o plecare din real în legendă. Aici virțurile

plastice ale scrisului lui Fănuș Neagu, remarcate în atâtea rînduri, sînt puse în valoare într-o pagină extraordinară. Lumina lunii așterne un drum magic în calea călăreților: „*Capitele se înfundau în nisip. Un cal se potolise și necheză. Stăpînul îi dădu cu pumnul în cap. În față răsărise luna. Era galbenă și vălăuită ca obrazul unei bătrîne. Nisipul scintela. Dunga lui albicioasă, ca de sidel se isprăvea în lună. Sau poate de acolo curgea în albia rîului*”.

Convalescerea continuă fără crutare, citiva cai mor alți călăreți se apăsă, epuizați. Prima moară era scocul gol, la fel a doua. Noaptea se consumă în această goană, fără șanse, ceata se răzlețește. La un cot al apei, unde albia rîului se lasă, dezolantă, priviri pînă în depărtare, ultimii călăreți îl părăsesc pe erou. Este un final magnific al unei nuleve antologice: „*Călăreții îl însoțiră pe Șusteru pînă la locul unde albia rîului se vede întînzîndu-se drept înainte — o diță de cretă ce nu se mai isprăvea nicăieri. Atunci îl părăsiră și ei. Șusteru nu-i chemă. Privi luna ce se oțelise pe muchia aceluiași deal, ridică brațul fără mincă și lovi calul pe gît, cu dialogii. Simțea marea în față răcoarea valurilor*”. Acest țărăn din cîmpia seacătoasă ne pare, aici, cu nimic mai prejos decît morții călăreți traversînd continente imense spre visul Oceanului!

De talia acestei excepționale povestiri este și „Acasă”, — prea bine cunoscută ca și ne mai oprim, aici, asupra ei (o analiză o făcînd Valeriu Cristea, în *Interpretări critice*, Cartea Românească, 1970). Din prima perioadă a povestitorului, cea de dinaintea volumului *Vara buimacă*, toate piesele acceptate în actuala culegere — cu excepțiile amintite — sînt reprezentative pentru autor. Tonul general din această secțiune a volumului e mai calm, grija pentru construcție și redactare, mai manifestă. În *Vara buimacă* violența puerii în pagină cîștigă teren, stilul e mai nestăpînit, fraza, poetică, devine, pe alocuri, de-a dreptul obscură. Oricum, rămîn ca lucrări de primă însemnătate, pe lîngă „Acasă” — probabil cea mai puternică proză de mici dimensiuni a lui Fănuș Neagu — densa povestire „*Vara buimacă*” și narațiunea mai întinsă „*Doi saci de poștă*”. temerară sondare a unor psihologii abisale, într-o lume sălbătică de singurătate.

„*Cit privește „Căil albi din orașul București*”, ne îngăduim să spunem că micile narațiuni reproduse aici (la ele ar trebui adăugată și „*Descoperind rîul*” din iniția parte a antologiei) sînt pur și simplu *fermoasitate*, indubitabil unele dintre cele mai frumoase pagini despre copil din literatura română. Scriitorul alt de capabil să invie și să pună în relație personaje violente, fruste, altele pito-

rești, altele enigmatice, gîsește — atunci cînd intră în lumea copilăriei — o înțelegere a candorii greu egalabilă. Fantezia e stăpînită, ca la Sadoveanu în știuta poveste cu duduca Lizuca și ca la Lewis Carroll (referința aparține lui N. Boliță, care nu pregetă să afirme că „*în lumea imaginată a copilului descoperim spațiul matrice al ficțiunilor lui Fănuș Neagu*”).

În „*Descoperind rîul*”, un copil, Bănică trăiește o aventură nămaipomenită: într-o albie parcurge o anume distanță pe firul apei. Dinadins scriitorul ne ține încordati, de teama unui posibil accident, în realitate băiatul are parte de o călătorie miraculoasă, nu doar pe apa rîului ci și pe aceea a propriei sale imaginații deformatoare, curgere lină, fericită și fără grijă ca însoși copilăria, în care lumea nu se desprinde de basm: „*Aplecîndu-se, albia ieși ușor pe firul apei. Bănică, aștept de legănarea înecată, rîse ascuțit, parcă i s-ar fi rostogolit un clopoțel din gură. Bunica Paraschiva nu-l auzi și nu-l văzu, și el începu să plutească la vale pe rîul însoțit. Iată i se făcu frică și închise ochii, pe urmă, uînd de orice primejdie, dăstăcu pleoapele și privi în jur, uimit de lumea necunoscută în care pătrundea. Un timp i se păru că apa stă pe loc și că malurile curg îndărăt, ca două rîuri de pămînt. Malurile curgeau pe sus, dar curgeau și pe dedesubt, prin apă, li-rînd cu ele chipul unui minz intrat în vad, plopii din poieni, cu umbrele lor alungite și două movile de pepeni clădite la capătul unui drum de țară. Rîul colii, îndepărîndu-se de sat și intră în cîmpie. Pe sus, trecu un stol de porumbel și băiatul din albie, așezat în genunchi, se gîndi că au plecat să caute boabe de mei. — Ascultați, le strigă el din urmă, să nu zburăți dincolo de soare, că sînt ulii mulți și pisici. Dincolo de soare și casa vîntului”. Mai departe, acolo unde rîul se desparte, micul personaj zărește o rată sălbătică și, pe loc, îi justifică prezența, cu mijloacele poveștii: „*E din negură, se gîndi băiatul, a trimis-o zina apelor să mă întîmpine*”, și suci albia pe girla dinspre cîmpie. Imprejur, într-o scăpărare amăgitoare se trîmînta apa morților. Rața vîslea, se culunda în adîncuri și larăși apărea, deslăcînd și scuturînd aripile. — Hei, o strigă Bănică, dor pasărea nu răspunde — și el înțelșea că nu are voie să vorbească. „*Doacă vorbește, zina o schimbă pe loc într-un bolovan și se duce la fund*”. Pe mal, în lanul de floarea-soarelui, cu lipși galbene, roiau albinele. Zborul lor se închea într-un cîntec subțire, stăruitor, dulce ca o făgăduință”.*

Ilie CONSTANTIN

compendiu

GEORGE DAN

Mater nostra

Cunoscut prin numeroase volume de versuri închinată mării (Rapsodia marinariilor — 1954, Dunăre, Dunăre — 1955, Flori de mare — 1957, Goarna și sirena — 1959, Pui de lună — 1960, Cîntec de luptă — 1962, Fildesul negru — 1965, Corabia cu 50 de catarge — 1966, Din ochiul ciclopului — 1968), George Dan nu e mai puțin în opera sa un cetățean al lumii contemporane exprimînd, sub influența lui Whitman, sentimentul de a fi pretutindeni. În *Mater nostra* (ed. Cartea Românească — 1971) sentimentul acesta devine o dominantă, iar peisajul mării, alături de alte mijloace poetice, i se subordonează. Autorul citește frenetic și rîde din ziar, scandîndu-le entuziasmat ore de cite ori se referă la progresul umanității și clamîndu-le rezchizitorii atunci cînd cuprînd injustiții. Suflet viu al actualității duce cu sine o largă trîndă retorică, care scade palpabilă versurilor, dar o mărește pe aceea a poemelor. Din George Dan nu pot fi citate imagini, ci perioade, deoarece talentul său se manifestă prin adlormerți de discurs. Iată, de exemplu, o sumbră profetie la adresa celor care transformă formele miraculoase ale vieții în surse ale dezumanizării și urii: „*Și veți veni lape de cucuță / felii de pîine albă de uraniu / și prîjole de aramă stropite cu plumb. Și veți ciocni halbe de apă grea și vă veți scălda într-un Atlantic de păcură / și într-un Pacific de iod radioactiv (Opriți scormorii!)*. Impresia de tribună de la care se vorbește lumii întregi este accentuată de cromatica exotica. Luna văzută ca un talger urias, de aramă, pădurile tropicale fremînd de furtive ochiuri și pășări cu penele colorate, milioanele de oameni aștinți cele mai diverse stîndarde — toate acestea compun o panoramă vastă, explodînd de surprize cromatice. Este și aici o retorică, dar o retorică vizuală. O antologie din întregul operă, din care ar fi excluse năvălirile și care s-ar axa mai ales pe sentimentul ubicuității și pe coloristica sărbătorească, ar dovedi că George Dan nu este doar evocatorul prin excelență al mării.

dosariate și cercetate asemenea unor acte, rămîn necunoscute sub raportul configurației estetice. Descrierea amănunțită a sceneelor, găsirea unor posibile filatii și citarea unor opinii autorizate pregătesc doar terenul pentru o critică interpretare organică.

VASILE ANDRONACHE

Ochi neînnoptat

Debutantul V. Andronache elogiază lumina, cerul, fîntînile și alte simboluri, acreditate în limbajul poetic. Stilul său constă în a nota fidel primele exclamatii pe care i le provoacă bucuria de a trăi și în a reveni ulterior cu completări complicate. Rezultă astfel o oscilare în zigzag între poli opusi ai mediocrității: simplită și prăznicitate față un amagur exemplu: „*Un glas din pulbere urcă / Cu sunet dulce, și iubesc pulberea, o, cum o iubesc, / În caldînd copaci*” — Un glas, Uînd că treb să comunice și preocupîndu-se și mai mult de conecționarea unor colaje lingvistice. V. Andronache devine adesea hilar. Afîm de la el, printre altele, că medicamentele cu care luptăm împotriva microbilor constituie „*artileria chimică*”, că lubna are trupul alb ca o „*crîndă*”, că pămîntul se rotește „*închis ca o ușă*”. În volumul *Ochi neînnoptat* (ed. Eminescu) singurele strofe lizibile rămîn acelea în care s-a strecurat influența poezilor mari. Poemul d dor are o ritmicită eminesciană evidentă: „*Mînerul gîsur, din buceleri, / Năptea-apînă tainic trupul meu. / Pentru tine, și-or rămîne teleri / Pentru vesnicie ochii mei*”, iar a doua strofă din Pe-o fîntînă de cuvînt pare luată din *Barbu*: „*În larși ceruri de mister, / Măstăcuse în ecou, / Nuntia albul mîncător / Păvălîe cînd-nou*”. V. Andronache este reprezentantul tipic al acelei categorii de debutanți care dau impresia că scriu pentru a duce la îndeplinire o sarcină dificilă.

ION TUDOR

Tirziu cu umbre

Autor al volumului de versuri *Seara întîlnirilor* (1968), Ion Tudor nu a reușit nici în recentul *Tirziu cu umbre* (ed. Eminescu) să se concentreze expresia *Privirea sa visătoare s-a oprit foarte rar asupra textelor, care abundă în prozaimisme și inutilități. Se impunea o selecție exigentă, cu altă mai mult cu cif sursa poezilor o constituie un sentiment autentic. Este vorba de o dorință a redășirii de sine, tulburată mereu de freazălul existenței. Asemeni lui Ulise în drum spre Ithaca, poetul e refînt de frumusețea pe care le înfîlșește în cale. Aici se înconjoară de flori și adoarme sub cerul înalt, dincolo urmează o potecă a cărui singurătate îl cheamă. Plimbarea contemplativă prin lume, posedată în cuvinte simple și vechi, atinge o mare valoare estetică în poemul întrebare fără răspuns: „*Mergeam și întrebam florile, / și cîmpul, și marea, / și cerul, și stielele, / mergeam și întrebam, / și era atît de frumos, // Întrebam și mergeam, / mergeam și întrebam, / și eram singur peste tot, / numai cu mine, / și era frumos! / / Și nu mă plăteam întrebînd — / cu toate că nu era nimeni să-mi răspundă — / și era atît de frumos, / că nu-mă plăteam nimeni! / Pentru a ajunge la acest poem, Ion Tudor a eșuat nepăsător în diferite alte variante pe care le-a publicat tot atît de nepăsător.*”*

Alex. ȘTEFĂNESCU

ADRIANA NICULIU

Gala Galaction

Monografia Adrianei Niculiu (avînd titlul complet Gala Galaction — omul și scriitorul prin el însuși și publicat în prestigioasa colecție de critică a editurii Cartea Românească) este o tenace insistență de documente. Metoda derivă într-o oarecare măsură chiar din specificul preocupărilor lui Gala Galaction, personalitate complexă și zguduită de relații care a tinut să-și consemneze cu eraticitate treptele evoluției. Nenumăratele pagini memorialistice publicate alături de Jurnalul dat spre păstrare Academiei cu condiția de a fi deschis abia în anul 1975, trădează, la Gala Galaction, dorința de a-și scrie singur monografia. A. Niculiu a preluat cu pietate această misiune delicată, inscriindu-se pe făgașul principiilor implicate în memorii: rigoare și relațare modestă. De altfel, în secvența dedicată biografiei, autoarea citează copios din scrisorile, paginile de jurnal și articolele ocazionale ale tînrului Grigore Păculescu, devenit mai tirziu scriitorul Gala Galaction.

Tratarea documentară nu mai este însă adecvată în cadrul operele beletristice. Nucleele și romanele lui Gala Galaction, în-

avantpremieră editorială

CONSTANTA BUZEA
Sala nevrlilor
Sonete. Editura „Cartea Românească”.

CONSTANTIN CHIRIȚA
Intîlnirea (2 volume)
Ediția a II-a, revăzută. Editura „Albatros”.

Lucian Blaga
dor și cîerbitate
Colecția „Contemporanul nostru”. Editura „Albatros”.

VICTOR MARCENKO. Scrii despre pășări și zborul lor spre sud ca despre niște dușmani personali. Ce rău țu-au făcut rațele sălbatice? Ți-au tulburat ceaul din ceașcă? Ți-au mincat agurida? Clipele plecării lor, vocale triste aruncate pe cer, sînt pentru dumneata prilej de răzburare deschisă. „*Păsările! Niste nepășări ce se string în convoi Rezemindu-se una de alta / Din ciocuri făcîndu-și o cîrjă / Din nevolnicul cap / Spre havuzul de neanturi o cîrjă (...)* Se tirăsc / Rezemindu-se milog de milog... Limba în care scrii n-o înțelșe nici eu și nici rațele sălbatice. Crede că era mai în castig dacă aruncai cu ciomagul după ele, și nu în cuvînte.

RADU SELEJEAN. Vrei să mă faci să cred că de la șaptesprezece ani începe numărătorea inversă. La virsta asta tristetea e o mască de imprumut. Durerile decolorate nu spun nimănui nimic, și asta fiindcă-n lume e mult prea multă durere adevărată. Vino-ți în fire c-a început școala.

MARIAN PETRY. Ai humor și, poate, înel de aur, dar nu știi pe care deget se poartă înelul.

TH. BIND. Despre flori ai idei foarte strani. Încearcă să scrii despre oameni. E mai greu, o știi pe proprie piele, dar merită osteneala.

MARIAN PETRY. Ai humor și, poate, înel de aur, dar nu știi pe care deget se poartă înelul.

SARTORIS. Colonele, încă nu ți-ai găsit steaua. Cheamă-ți bradul din copilărie și uită-te în crengile lui: cred că steaua dumitale mai arde în cetina copilăriei dușe. M-aș bucura s-o găsești.

CRENGUTA ARBOR. Mă asigur că acum cîțva ani scriai prost și mă întreb pe mine cum cred că scrii azi. Scrii exact ca acum cîțva ani. „*Sub lacrimi reci, mărunte / zăceam întins pe spate și buze înghețate / imi picurau pe frunte / Multimile-adunate / în bocete cărunte / mi-au inspirat grăunte / de gînduri necurate*”.

IN NICI-UN FEL: T. Sin, R. Cruceru, George Bob, Marin St. Gheorghe-Buzău, Gheorghe Popescu-Jiu, Maria Miniu, Codrin Constantin, Manole Crudu, Horia Popescu, Ion Manea, Coman Lăptucă, Dan Stoica, Cora Tașcu, Pulpan Nicola, Ion Radu, George Constantinescu, Mal Robert.

CRENGUTA ARBOR. Mă asigur că acum cîțva ani scriai prost și mă întreb pe mine cum cred că scrii azi. Scrii exact ca acum cîțva ani. „*Sub lacrimi reci, mărunte / zăceam întins pe spate și buze înghețate / imi picurau pe frunte / Multimile-adunate / în bocete cărunte / mi-au inspirat grăunte / de gînduri necurate*”.

M. CIORBA. Mi-au plăcut, dar nu în totalitate, amîndouă poeziile. Citez o strofă, cu gîndul că vei lua gestul drept îndemn: „*Tirziu doarme țărml și dorm pelerinii / Dorm vislele-n barca ce-așteaptă un semn / Mă cheamă din valuri, mă cheamă rechinii / Să dorm lîngă barca cu ochii de lemn*”.

D. PIETRARU. Ciclul de poeme (versuri lungi cit funtile cu care se coboară morții în groapă) impresionează numai prin cantitate. Valoarea lor începe în catedrala unui fir de nisip. Dovadă: „*De unde, văi, iubirea noastră ca un nufăr de crin, poate ca o eroare de lumină?*”

Fănuș NEAGU
Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază. Textele acceptate se vor publica în ordinea necesităților redacționale. Rugăm autorii care au cărți în curs de apariție să ne trimită portrete foto și datele de editură pentru a le anunța la rubrica „*Avantpremieră editorială*”.

Fănuș Neagu: ÎN VĂPAIA LUNII, editura Minerva, B.P.T.

proverbe

Cum îi șade călătorului cînd mai și șade

Istovite sau poate gata să explodeze de atîta înțelșepciune și experiență închisă etanș în zicere rimată sau rimată, rostogolită în dreapta și în stînga de marea pînă marea sau și mai rău paremiile cele mai blăzine au pornit să-și dezvăluie și desfacă muchii tăioase raș sau violent admonestatoare după urechea în care pică pentru că „*urechi să fie că spîndiri — destule*”. Această privire piezică a proverbului pleacă aproape sigur dintr-un reflex sau instinct de vitalitate — maliția — rece fiînd, — conservă, sau oricum cheamă la întrebunări atente și rare. Pleacă dar duce și la năpustiri devastatoare și constatare aproape scandalosă. Să luăm, aflîndu-mă la un fel de început de drum, povestea călătorului căruia i-ar ședa bine cu drumul. Aruncată de o gazdă satsistă cînd și cum trebuie între două bucaci cu sarea potrivită ori înaintea făgăduelii aromitoare a unui somn întins, zicerea se dovedește lesne și repede atacabilă. De unde pînă unde? Dacă îi șade ceva bine călătorului îi șade și mai și șad. O călătorie izbîndită e una cu multe popasuri, pînă cînd uiti de unde, încotro și pentru ce ai pornit-o. Și dacă drumului îi șade bine cu hanurile sau (cu încă neînregistrate de paremiologie — moteluri și hoteluri) — de ce nu i-ar sta bine și călătorului cu ele? De ce atîta grabă cînd se știe că drumurile drepte sînt mai mereu înguste și subțiri, iar pe cele oculte se ajunge des, mai iute și pentru ce atîta gîfîit cînd „*te poți opri cînd te sui dar anevoie cînd cobori?*” Mai ales că marea călătorie e oricum începută cu „*opincile de la bot*” către fundația săpată grijului altuia.

Nicolae VELEA

Cum se vede lumea de la fereastra școlii

(Urmare din pag. 1)

- Și ce nu-ți place la oamenii mari?
- Pe oamenii mari nu-i interesează problemele noastre, matematica noastră, ei toată ziua zic că problemele noastre nu sînt grele. Și în plus, oamenii mari sînt prea liniștiți, nu se joacă niciodată.
- Dau să citească interviurile mele cu colegii ei Măreș Cristinel și Olariu Daniela. La un moment dat zice: „Da, Cristinel susține că-i place să învețe, aici pe hirtle. Numai că mie îmi spunea că „lar începe școala“. Dar știți cum zicea? Așa ca și cum i-ar fi părut rău“. La un moment dat, citind dialogul meu cu Olariu Daniela exclamă cu gelozie: „Nu e-adevărat că femellor le stă urit cînd își fac ochii. Mamei mele îi stă bine“. Și totuși mai firziu surzind, bucurându-se, ea conchide că Daniela și Cristi „au răspuns destul de caraghios“ adică destul de frumos, în traducere liberă pentru oamenii mari.
- Totuși Daniela are dreptate cu femeile și cu ochii...
 - Păi nu ziceai că n-are dreptate?
 - Ei nu, m-am mai gîndit eu și pot să spun că mamei mele îi stă bine. Dar la altele, nici vorbă.
 - Ce-ți place ție cel mai mult?
 - Să stau acasă și să citesc, în timp ce nu mă deranjează nimeni.
 - De ce ți-e frică cel mai mult?
 - De hoții și de mașini.
 - Care e cea mai frumoasă fată pe care ai văzut-o?
 - Mama mea, deoarece are ochi albaștri.
 - Care e cel mai frumos cuvînt pe care l-ai învățat?
 - Mama, fiindcă pe ea o iubesc cel mai mult.
 - Cum ți se pare pămîntul?
 - Pămîntul n-are o formă dreaptă, are și ridicături.
 - Dar e rotund sau pătrat?
 - E foarte rotund și foarte greu.

Politica mă interesează mai mult ca fapt istoric

De vorbă cu MĂCEȘANU MARIAN, clasa X-a reală, la Liceul „Mihail Sadoveanu“

- Unde te-ai născut?
- La Cernavodă și am plecat repede, și nu m-am mai întors decît anul trecut, într-o vizită.
- Povestește-mi prima zi de școală, în clasa I-a?
- Poate unii copii sînt bucușori cînd se duc la școală. Eu eram foarte trist, aveam încurcături, nu figuram pe nicio listă, la nicio clasă, mă tot mutam de la o clasă la alta, m-au scris firziu pe un catalog. Poate că așa e destinul meu, deși de atunci, din clasa I și pînă azi, nu și mi s-au mai întîmplat lucruri de astea.
- Ce e tătăl dumitale?
- Maistru mecanic.
- El te înțelege pe dumneata?
- Nu mă prea înțelege.
- Ești agent cu un scriu asta. Să nu cumva să se supere!
- Asta-i situația. Nu înțelege pe tineri, decît în anumite momente. De pildă, nu este de acord cu muzica ușoară „pop“ și „beat“. Nu spune că e o timpenie, dar nu prea mă lasă să o ascult. Nici nu spune cum i se pare, dar nici nu mă lasă să ascult.
- Dar ce crede că e important?
- Învățătura! Zice să lăsam totul la o parte, noi, tinerii, și să învățăm. Dar nu se poate nici așa, numai învățătura.
- Cu ce nu ești d-ta de acord la celelalte generații?
- Cu faptul că nu înțeleg anumite lucruri. Nu mă refer decît la ai mei. Ei sînt oameni buni, dar pentru că vor să fie siguri că învăț, nu vor să-mi ocup timpul cu alte lucruri.
- Cum înveți?
- Am avut media generală 8,20.
- Ești utecist?
- Da.
- Ce faci ca utecist?
- Ce să fac? Ceea ce fac și ceilalți uteciști. Politica mă interesează mai mult ca fapt istoric.
- Ce vrei să fii?
- Ceva în domeniul electronic.
- Care e cel mai frumos loc pe care l-ai văzut?
- Niciunul în mod special. Multe, multe.
- Care e cel mai frumos loc din București?
- Muzeul de artă al R.S. România.
- Și cel mai urît?
- Strada Lipscani.
- Revin totuși: ce faceți voi, ca uteciști?
- Plătăm cotizația și ne întîlnim în cîteva ședințe, după un plan dinainte stabilit. După aceea discutăm ce s-a făcut și ce nu s-a făcut. Activitățile mai interesante sînt în vacanță.
- Aveți activitate politică propriu zisă?
- Se fac informări politice în cadrul orei de dirigenție, de către un elev.
- Și el de unde știe ce să vă spună?
- Se informează. Mai bine ar fi totuși dacă ar veni cineva care știe mai mult, ca faptul să ne pasioneze.
- Ați avut o ședință U.T.C. pasionantă?
- Nu, n-am avut. Poate pentru că nici n-au fost probleme.
- Cum se poate manifesta curajul la vîrsta dumitale?
- Curajul meu s-ar putea manifesta, dacă aș fi pus în situația de a salva viața unui om. Curaj e de asemenea să recunoști tot ce ai făcut, chiar dacă ai greșit.

Clasa noastră e bună pentru că ne aflăm toți într-o competiție deschisă

De vorbă cu NICULESCU CRISTIAN, elev în clasa XI-a (specială de fizică) la Liceul „Nicolae Bălcescu“

- De ce ești în această clasă specială de fizică?
- Pentru că îmi place fizica și bineînțeles

7 interviuri de Adrian Păunescu

dorește să mă specializez. În acest domeniu. Am luat un examen, în septembrie 1970, și sînt acum elev al acestei clase de fizică. Facem 6 ore de fizică pe săptămîină.

- Nu e prea plicticos?
- Absolut deloc. Dacă înțelegi fenomenele și pricepi în profunzimea sensului lor fizic (deoarece mai există și un sens matematic!), nu-i deloc plicticos. Poate că sensul matematic e mai plicticos.
- Dacă reușești să faci asocieri, modul de percepere a cunoștințelor ți se pare mult mai natural și fizica ajunge să nu-ți iasă din minte.
- Crezi, deci, că se mai poate face ceva în fizică?
- În fizică? Păi este unul din domeniile în care au rămas multe necunoscute.
- Ești tocilar?
- Nu, lucrurile nu pot fi percepute decît în profunzime. N-are nici un rost să memorezi fără să înțelegi.
- Nu ți se pare că adîncirea într-un asemenea domeniu special îndepărtează pe omul tînăr de valorile mai generale ale umanității?
- Ba da, mi se pare. Dacă tot ceea ce faci — faci ca o cîrțită, poți să ajungi un specialist bun. Pentru a fi un descoperitor trebuie să știi ce e lumea și valorile ei. Eu cred că arta a rămas în urma științei.
- Cum adică? Dumneata crezi că Faulkner se afla în urma lui Heisenberg, în planul valorilor omenești?
- Mi-e greu să dovedesc cu aceștia doi. Dar unele curente, care apar în sculptură și în pictură, mai mult încearcă decît reușesc și în cele din urmă transpun forme vechi. Mă refer la procesele acestea ale conștiinței care ar trebui găsite în artă. Procesul creației — atît de febril și de interesant de urmărit (mai ales cînd se dă pe față un act nou) — și-a găsit cred prea puțini ilustratori. Dar, îmi dau seama că și dvs. mi-ați putea arăta „uite că nici în fizică nu s-a descoperit asta sau asta“.
- Dumneata faci eroarea, pe care o fac mulți, de a compara valorile cele mai joase ale domeniului literar cu virtuțile domeniului pe care vrei să-l lauzi.
- Stați puțin! Eu nu m-am referit cu precădere la literatură ci în general la artă. Artă, am zis, nu literatură.
- Te consideri un bînat obișnuit?
- Da, din aproape toate punctele de vedere, cu excepția faptului că-mi place să muncesc foarte mult și să studiez lucrurile în profunzime. Fac și sport și limbi străine, dar mă ocup mult de ce-mi place.
- Spiritul generației dumitale e altul?
- Sint, între tineri, oameni care mă depășesc din foarte multe puncte de vedere.
- De exemplu!
- Cunoașterea și înțelegerea ultimelor curente din artă și literatură, sport, aprofundarea unor probleme ale istoriei și ale științelor sociale. Unii sînt mai buni la limbi străine. Dar mie îmi recunosc — mai mult decît altora — munca profundă și eficientă, continuă. Norocul meu e că în clasa noastră e un spirit al muncii extraordinar. Noi sîntem așa de cînd s-a înființat clasa. Noi luptăm împotriva superficialității care mai există în unele clase paralele.
- De ce e bună clasa voastră?
- Pentru că la bază stă dragostea pentru studiul fizicii, pentru că ne știm mai bine drumul, pentru că, la noi, mai mult decît în alte clase există, cum să zic, o competiție deschisă.
- Te interesează problemele politice?
- Foarte mult; în fiecare săptămîină citesc săptămîinalul Lumea. Mă interesează cel mai mult felul cum vor fi rezolvate conflictele existente în lumea de azi. Mă interesează drumul spre afirmarea internațională pe care-l străbat astăzi țările mici și mijlocii. Mă interesează îndeosebi tot ce se leagă de politica externă a țării noastre.

- Care e modul în care elevii de la școala unde înveți pot lua cunoștință în mod organizat de aceste probleme?
- Noi folosim presa de tîneret. Trimestrial la liceul nostru vin activiști politici care răspund la cele cite 300—400 de întrebări care li se pun. Așa s-a întîmplat cînd au venit la noi și tovarășul Ion Iliescu, și tovarășul Ilie Rădulescu. Domniile lor au grupat întrebările pe probleme și ne-au vorbit cite 3—4 ore.
- Care e cartea dumitale preferată?
- În primul rînd nu cred că ar exista o asemenea carte. Dar citesc pe Sorescu, Zaharia Stancu, Blandiana și Jbebeleanu, iar dintre critici îl citesc pe Nicolae Manolescu.
- Totuși o carte care mi-a plăcut mult a fost Cartea Oltului de Geo Bogza. Cred că Sorescu e foarte aproape de noi, cu exprimările lui accesibile.
- Ce-al vrea să descopere dumneata?
- Aș vrea să descopăr „controlarea reacției termonucleare“ și aș vrea să descopăr cum să facem inofensive reziduurile radioactive care poluează pămîntul.
- Bineînțeles, acum totul e numai imaginație.

Idealul meu e să fiu folositor societății și să nu fiu umilit

De vorbă cu VIRTOSU S. CĂLIN, elev în anul I D, la Liceul „C. A. ROSETTI“

- Deci ești elev al unei clase engleze?
- Da. La liceul nostru se mai fac limbile franceză și rusă. În principal eu fac engleza și secundar franceza.
- Cu ce medie ai reușit?
- Cu 7,60.
- Ce ai făcut după examene?
- Am fost plecat la mare, în stațiunea Mamaia, la munte — la Brașov și după aceea cu mașina cu tata la bunici, la țară, în Oltenia.
- Unde ți-a plăcut mai mult?
- Cel mai mult mi-a plăcut la țară, deoarece m-am întîlnit cu cei dragi. Nu fusesem de mult timp. Îmi era dor de locurile unde a copilărit tata. M-am așezat în locul lui, cînd era de vîrsta mea. M-am jucat cu copiii din sat, am intrat în viața lor de fiecare zi.
- Eram într-o după-amiază cu un bun prieten al meu, Ionel al lui Chivu, la baltă. Ducîndu-mă să prind pește, din care am și prins, apa fiind de vreo jumătate de metru, m-am tăiat la picior într-o scoică ascuțită. Ionel m-a ajutat să ies din apă și m-a pansat la picior cu batista lui. Ionel e elev într-o optă. Eu o să-i rămân prieten. Și o să-l ajut și eu, dacă are nevoie de mine.
- Și de ce încă ți place mai mult la țară?
- Pentru că sînt mai liber. Am fost izolat de părinți.
- Dar părinții tăi erau bunicii tăi pentru că ziceai că deveniseși tătăl tău...
- Ei nu, mă refer la cel adevărați, la părinții lui Călin.
- Nefîind toată ziua sub staturile lor, ale părinților, puteam să acționez și eu ca un bărbat.
- Ce lucru mai important ai învățat în cele 8 clase pe care le-ai terminat?
- Să respect pe cei ce ne îndrumă pașii; pe profesori care ne sînt un fel de a doua familie. Am învățat să fiu diriz și perseverent, să nu mă înfricoșez nicium insucces.
- La atelier am învățat să facem transformatoare și diferite lămpi electrice.

- Care e cea mai frumoasă amintire a ta, pînă la această vîrstă?
- Cea mai frumoasă amintire e din a doua zi după ce am fost ascultat la istorie. Să zicem că marți am fost ascultat la istorie. Miercuri, împreună cu părinții mei, am mers la liceu și mi-am văzut numele între cei reușiți.
- Și de ce ți-a plăcut asta?
- Am simțit o mare satisfacție, fiindcă examenul au fost foarte grele și concurenții erau bine pregătiți.
- Cum adică ai fost emoționat?
- Mi s-a urcat singele în obraz și un val de transpirație mi-a cuprins fața. Apoi mi-a venit să rîd.
- Ești un băiat fricos?
- Nu, nu sînt.
- De ce anume ți-e frică?
- Nu mi-e frică decît de bolile cărora nu li s-a descoperit tratamentul.
- Poți să povestești un vis al tău?
- Nu, deoarece nu visez.
- Care e cea mai frumoasă carte pe care ai citit-o?
- Una dintre cele mai frumoase cărți pe care le-am citit este: „Falsuri care au schimbat fața istoriei“.
- Îți place deci istoria.
- Da.
- Care e faptul cel mai tulburător din istoria națională?
- Intrarea lui Mihai Viteazul în Alba, Revoluția de la 1848 și 23 August 1944.
- Care e idealul tău?
- Idealul meu e să ajung ceva în viață, să fiu folositor societății și să nu fiu umilit.
- Ce culoare îți place mai mult?
- Culoarea albastru îmi place mie cel mai mult, deoarece este culoarea cerului, și e simbolul purității și tînde spre infinit.
- Dacă te-ai descrie tu pe tine, cum ai începe, dacă ai vrea să spui adevărul și ți-ar fi teamă să minți, gîndindu-te că ai fi prins?
- „Călin Virtosu este un băiat neîngîmfat, sincer, care nu dușmănește pe semenii săi. El este potrivit de statură în clasa lui. Bun camarad și prieten“. Ca defecte aș spune: „Călin Virtosu e puțin prea vorbăreț“, și aș mai spune: „E și puțin superficial. Dar în fond un băiat cinstit. Îi place fotbalul, adică echipa Rapid, și cînd s-a dus la pitici la Dinamo, taică-său îi spunea că merge acolo nu că e stadionul aproape de casă, ci că trebuie să le ia jocul și să-l ducă la Rapid. Îi mai plac filmele de aventuri și comedile unde se prăpădește de ris“.
- Cam acesta ar fi portretul meu.

Baletul ne învață pe toți viața

De vorbă cu MIHNEA VIORICA, elevă în clasa XII-a la Liceul de Coregrafie

- Cine ți-a descoperit această înclinație?
- Mai mulți factori. Cred că orice fetiță vizează să danseze. Și mie mi-a plăcut, bineînțeles. Am avut șansa să văd la 6 ani Lacul lebedelor, la Praga, un spectacol sovietic. M-a fascinat. M-am gîndit serios — cit de serios poate fi un copil — că trebuie să dansez. A-poi am făcut gimnastică medicală, deoarece am avut niște mici defecte care mă împiedicau să dansez.
- Am continuat să fac gimnastică. Părinții mei au fost sfătuiți să mă dea la o școală de balet.
- Aveam mari ezitări. Nici nu credeam. Nici nu mă pregătisem prea bine. Și totuși am intrat. Totul e însă să rămîi acolo unde intri.
- Cîți ani intrat? Cîți sînteți?
- Din 300 au intrat 60 și terminăm școala la 19. Și asta e cea mai mare serie.
- Ce ai mai învățat în acest liceu?
- Cum să vă spun? Am învățat să nu mă sperii de greutăți, pentru că le-am înțîlnit de la început.
- Am învățat astfel că am încredere în mine. Nu știu dacă e clar ce spun. Nu numai că această școală nu m-a descurajat, dar — cînd mă îndoiam de vocația mea — școala mi-a dat un mare curaj. Am încercat să rezolv totul cu puterile mele, să nu cer ajutor. Să încerc să mă țin pe picioarele mele, nu numai la propriu.
- E dificil să dansezi sprînjini?
- Da, sigur că da. Era necesar să mă bizui pe mine.
- În ce măsură de la fereastra școlii de coregrafie se vede lumea așa cum e?
- În foarte mare măsură. Am înțeles asta foarte firziu, adică atunci cînd îmi puneam problemele vieții. Școala îl ferește pe copil de lume. De răul ei. De greutăți. Profesorii doresc să ne învețe să fimem piept greutăților. Dar foarte firziu noi vedem cu ochii noștri — punîndu-ne întrebări — adevărul.
- Acum mă aflu în fața vieții.
- Cum îți închipui că e viața?
- Nici acum n-am o idee foarte clară, doar că atunci — acum doi ani — viața nu mi se părea o problemă. Eram atît de legată de părinți că nu știam ce e viața. Nici acum viața nu mă sperie, dar oricum, o consider o problemă. O privesc ca pe o realitate vie. Concret: mă gîndesc că, după ce am să ies din această școală, voi merge într-un teatru. Voi fi independentă sută la sută, va trebui să fiu fermă, să rezolv tot ceea ce va constitui viața mea. Poate voi merge în provincie. Nu m-ar deranja, dar cu atît mai mult, atunci aș fi singură, și ar trebui să-mi fac zilele așa cum aș putea. Cine stie? Probabil că voi avea mult de muncă.
- În ce balet ți-ar place să dansezi?
- În Don Quijote.
- De ce?
- Pentru că sînt convinsă că mi se potrivește, fiind aproape de temperamentul meu.
- Ce temperament crezi că ai?
- În mod paradoxal față de ce pare, nu sînt o fată liniștită ci foarte dinamică. Eu mă consider un temperament dinamic.
- Probabil că știi mai bine decît ceilalți. Dar cum poate baletul să-i facă pe oameni mai buni?
- În foarte multe feluri. Baletul îi învață pe oameni să nu se sperie de propriile insuccese, care sînt destul de dese, și să continue să lupte, să nu se descurajeze. Să știi să uși un insucces și să nu ți minte decît ceea ce poate să-ți aducă succesul, cîndva! Baletul îi învață pe oameni, nu, nu viața, poate e prea general, dar să creadă în ei și să lupte în viață. Și îi învață frumos. Dar, de fapt, baletul ne învață pe toți viața.

IOANA BANTAȘ

O mie de ani

Motto: „Liberă sînt ca sămînța în uter, ca laptele în ugerul oii!“

- I. O mie de ani am umblat sub pămînt lăsînd la gura zilei numai răsufierea, o mie de ani am cărat apă pentru scîldătoarea Proserpinei, o mie de ani caii nomazi mi-au pirjolit grîul și leagănul de frunză al puilor, o mie de ani mi-am ascuns copiii în puful păsărilor, în solzii peștilor, în nisipul roș al răbdării!
- II. O șarpe blînd, cu ochi de miel locuiește în pămîntul meu și-mi veghează somnul. Înțelepciunea lui vine din rănile inișiale, din laptele de lăuză tînăr al semînței,

III Minile mele sînt oasele viteazului Memmorut

în care stau strigătele dacilor și foșnetul apelor carbonizate, și plînsul copiilor pe care îi voi naște după apusul acestui soare, și risul fetelor în scîldătoarea și mai ales foșnetul de pîndă al răsufîrării

Cine va soarba apa de busuioac a Mureșului,

cine-mi va topi cu răsufierea hotarul de piatră al munților cînd fiecare frunză e o icoană cu chipul copiilor mei?

IV Nici-o furtună nu-mi va îneca ochii, nici-o seceră nu-mi va aprinde gura, nici-o vîrjmaș nu va dormi somn de stăpîn în odăile mele.

Peste obrazul crispat al pămîntului mă deschid liberă ca sămînța în uter, ca laptele în ugerul oii, ung cu miere gingiile arse ale lumii, o înfășor în pămîntul meu tămîios și trag planeta ca pe un car de zestre în curțile largi ale soarelui.

MIRCEA DINESCU

Mai mult pămînt

Cît de frumos gîndea că ești un nufăr printre femei de albul lor mirat, copilule prin care astăzi sufăr mai mult pămînt și nume de bărbat.

Mi s-ar deschide pleoapele în stele dacă-aș putea să cred că nu ești mort ci mai atîrni pe mările rebele de scindura acestui trup ce-l port.

Și cum în noaptea sorii se mîncă unii pe alții, ca la un îndemn cînd vei zări un țărîm, o verde stîncă să-mi rupi cu dinții hălcile de lemn.

EMIL BRUMARU

Cîntec naiv

Eu trebuia să fiu în soare, Să nu cunosc nici un cuvînt Lăsîndu-mi mina ca pe-o rază-n Fintinile de pe pămînt.

Și bun prieten cu cristalul În proaspăt m-aș fi-adăpostit, Fără să-mi tulbure tăcerea Femeile cu pas greșit.

AUREL DRAGOȘ

MUNTEANU

Fata Morgana

Cunoști, iubita mea, abisul din Pacific? Murrmur adînc ce-nchipuie figuri cuvîntătoare...

Viscerale se rup în cîntecul funest Și golul cheamă gol, vîrtejul negru! O, insule cu palmieri, visarea nemîșcată A unui dor știut și ne-mpăcat! Cu brațe obosite, Filipine, Guinei — Infernul dă țiroale, acolo este locul — Nimic, nimic, mai e nimic, în tot nimic, O, Doamne, ce nimic în micul tău

nîmic! Ce pulberi și noroade, cu Indii și minumi, E trist și sterp pămîntul — un bob de chihlimbar In talgerul de aur la un banquet de zei — Plictis fără de seamăn în timpul fără veac. Cunoști, iubita mea, abisul din Pacific?..

Ilustrație de TUDOR JEBELEANU

O himeră literară: „poezia pură“

Ilustrație de TUDOR JEBELEANU

Poetul nu vorbește ca toți oamenii și ar însemna să-l osindim la tăcere, pretinzându-i să respecte regulile limbajului obișnuit. Numai un Anghel Demetrescu putea să-l certe pe Eminescu pentru că i-a zis morții, „inger cu părul blond și des”, cînd știut e ce chip de hircă are. Cine a auzit vreodată de o cremene „usu-re”? Unde s-au văzut fete frecîndu-și de lună umerii goi? Ce fel de exprimare sucită e asta: „scriș, riul trece în mai-albastru”? La asemenea întrebări nu rezistă nici Argezi, nici Blaga, nici Ion Barbu?

Poezia lucrează și cu puterile supranormale ale cuvintelor, cu ecourile sugestive și valorile lor sonice, cu efectele pe care le creează legăturile neuzuale între ele, cu ritmurile și tensiunile verbale ascunse. Hotărît că limbajului acestuia nu-i sînt suficiente mijloacele de comunicare curente, tocite prin întrebuințarea zilnică. Ambiția lui e să restituie lucrurilor numite o prospețime originară pierdută. Să nu-i muștrăm așadar pe poeți fiindcă se abat de la normele vorbirii comune, ci să le purtăm dimpotrivă recunoștință. Fără ei, îndepărtarea noastră de natură concretă, vie, palpabilă a lumii ar crește mereu și ne-am trezi odată cu groază, suspendați complet între abstracții goale.

Dar (vai!) acest drept al poeziei a fost transformat prin repetate dilatări abuzive într-un privilegiu nejustificat cu nimic. Au început să se înmulțească alarmant versurile care resping „în principiu” orice obiecție. Le repropoză că n-au niciun sens? Degeaba! Se găsește îndată niște critici docti care să-ți amintească, citindu-l pe Macedonski, că poezia e alogică la modul sublim. Aceptă această și ceri să vezi construcțiile absente ale unei imaginații descăusate, pline de vervă inventivă. În zadar! Ți se răspunde că metafora a murit și în vrăjile incantatorii ale cuvintelor nude se ascunde poezia. Declari că ești dispus să te mulțumești, eventual, și cu muzica strictă a versurilor, dar nu o găsești nicăieri. Ca-

peți explicația că ea e „interioară”, „mută”, „secretă”, iar reproșurile tale sînt absurde. Într-un cuvînt, făcînd astfel de remarci, riști să fii decretat automat bătrîn și relegat printre inamicii tinerei lirici. În ciuda acestei primejdii, cîteva lucruri trebuie lămurite.

Reificarea mereu mai pronunțată, la care societatea capitalistă modernă supune existența umană, izgonește poezia din realitate; viața tinde să ia o înfățișare aplatizată, să-și piardă bogăția de sensuri și nuanțe, pe măsură ce valorile suferă invariabil o conversie sărăcitoare, exclusiv cantitativă. De la romantici, poezia a început să fie căutată tot mai stăruitor, acolo unde efectele schiloditoare ale

Așa a luat naștere himera „poeziei pure”, operă strict combinatorie cu cuvintele. E foarte semnificativ faptul că, pentru Novalis, Poe sau Mallarmé, ea va fi o „algebră” sau o „geometrie”. Se știe că dintre toate activitățile spiritului, construcțiile matematice suferă, într-o lume alienantă, relativ cel mai puțin efectul dezumanizant al acestui proces. Înțelegem, prin urmare, și de ce ele vor exercita în epoca modernă atîta fascinație asupra setei poetice de libertate creatoare.

Nu ne putem însă hrăni cu mituri. Oricîtă sete autentică de prețuire a unei libertăți spirituale, restrînse pînă la totala dispariție, trăiește în idealul „poeziei pure”, e-

reacționează. Dacă n-ar fi așa, poeții „puri” ar renunța să mai utilizeze cuvintele și s-ar mulțumi cu simple silabe. Ion Barbu a simțit nevoia să adauge după *Cir-li-lai, cir-li-lai* / *Precum stropi de apă rece* / *În copăie cînd te lai* și după *Vir-o-con-go-ee-lia* / *Oase-inchise-ajară-în frig*, pentru că era convins că altfel nici o sugestie nu s-ar fi ivit. Morgenstern a compus un „cîntec de spînzurătoare” din vorbe absolut născocite; a avut însă atîta humor să considere exercițiul o glumă ingenioasă, care rămîne bună odată și de aceea n-a mai repetat-o.

Dacă lirismul „absolut”, extrasemantic ar fi posibil s-ar petrece încă ceva: am putea gusta ușor versurile scrise într-o limbă pe care n-o cunoaștem deloc. Cum partizanii „poeziei pure” susțin că esența ei se găsește dincolo de înțelesul cuvintelor, exclusiv într-un cîmp al incantației verbale curate, nimic nu ne-ar putea împiedeca să-i trăim magia. Experiența ne convinge totuși de faptul exact contrariu: minunea acestuia nu are loc. Maxima polisemie admite, apoi, paradoxal, tocmai „impuritatea”. O poezie scrisă după rețeta limbajului derealizat poate fi receptivă, datorită însăși naturii ei, în sensurile cele mai străine de intențiile autorului. Cîtorului de excepție, așteptat, nimic nu împiedică să-și ia locul un perfect snob năfîng. Cîte năvărătămii ajung să fie atribuite plachetelor cu asemenea versuri vin să o dovedească desule cronici literare. Simptomatice e că și trivialele difiile și îndelung reclamate de marea „operă combinatorie” capătă la neo-puristiștii noștri contemporani un randament industrial. Mallarmé a muncit toată viața să-și compună „cartea” și n-a reușit să o termine. Ion Barbu a socotit demne să intre în vîgurosul său volum doar 37 de poeme. Cîți dintre reprezentanții actuali ai lirismului „absolut” nu au, de pe acum publicată, o operă mai întinsă ca a lui Anghel și Bacovia la un loc?

Ov. S. CROHMALNICEANU

faptele și vorbele

lumii înconjurătoare asupra existenței omenesti par să nu o poată atinge. Spiritul tinșete după un spațiu liber în care să-și exercite puterile creatoare, fără a simți stînjînerile descurajante ale experienței otioidine. O formă extremă de compensare a acestei aspirații nesatisfăcute spre totalitatea valențelor umane, poetul are iluzia că și-o găsește în derealizarea limbajului. Legăturile cuvintelor cu lucrurile ajung să fie rupte: vorbirea poetică speră să-și dea astfel o independență integrală față de lumea reală, ca să-și poată construi un univers autonom care să existe, cum spunea Mallarmé, numai în și prin limbaj. Aici și doar pe această cale, spiritul creator frustrat avea impresia că-și descoperă patria mult visată, unde puterile lui specifice, exprimate prin fantezie, au prilejul în sfîrșit să se manifeste pînar, nesupunîndu-se altor legi decît convențiilor proprii.

rămîne produsul conștiinței alienate care l-a creat. E cazul, de aceea, să ne întrebăm astăzi fără ocolișuri: mai poate fi compatibil un asemenea ideal cu rosturile pe care și le asumă poetul în lumea socialistă? Există vre-o șansă pentru omenesti pe cît exclusiv extranormale? Cum e în măsură să „schimbe viața” o poezie care-și „derealizează” premeditat, pînă și limbajul?

Dar, chiar în ordinea ambițiilor lui inițiale, acest ideal, examinat cu luciditate își vădește caracterul himeric. Credința că poezia se poate constitui dintr-o strictă combinație savantă de sunori curate și tensiuni sintactice abstracte, se bazează pe o absolutizare care nu rezistă confruntării practice. Sugerata se naște aproape totdeauna pe cale semantică, numai înțelegînd că se numesc niște lucruri, spiritul nostru e în stare să facă diferite asociații. La auzul unor sunori fără sens mintea umană nu

callimachos

Jockey-Club

Am în față „Calendarul oficial al Alergărilor pe anul 1907” editat de Jockey Club și ieșit de sub teacurile tipografiei curții regale Gôbl-fii de pe strada și Regală.

Știm ce eveniment a făcut să pâlască filele de calendar ale lui 1907, din primăvară pînă în toamnă: eoul răscoalelor țărănești a depășit fruntariile țării noastre și anul acesta a raman în istorie ca un an blestemat, repede receptat de către poezia populară în versuri de mare tragism.

Să vedem însă ce anima activitatea membrilor Jockey-Clubului, faimoasă confrerie a proprietarilor de mirtoage dar și de oameni cu mirtoage, să parcurgem împreună paginile imperturbabilului Calendar. În primul rînd, sub unghi statistic, prefata cărții precizează nașterea a 649 de cai în grajdurile autohtone și importul a 333 din țări de aleasă spîță cabalina. Din comitetul Alergărilor au făcut parte Generalul Manu, Al. Marghiloman, H. Catargiu, locotenentul Moruzi și — nostalgie fanariotă — domnii Negropontes, Paianu, Pherechedy și Millo. Nu lipseau englezul Green Arthur și secretarul de comitet Bratuz. Transcriu numele jockeyilor: Bulford, French, Rossiter, Verdier, Sanderson, Day, Warburton, Mac Cormick, Philipps, Ress, Sayce, Wilson, Klinischa, Bliss, Charpentier, Parnham, Madder și — senzație! — un Petreache! Mă rog, românul s-a născut pe cal dar nu... jockey. Să vedem mai departe tabelul (situația) băieților de grajd. Am nădăjduit că gentilemenii mai suspomeniți își vor fi luat măcar ca ajutoare flăcăi din țara-gazdă, dar m-am înșelat! Iată cîteva nume: Squire, Heed, Tocacs, Blunt, Daltons, Fabiani, Lewis, Suma, Swarz și — iarăși un român — Constantin (dar) Capuzaru.

Ce se întimplă în primăvara 1907 știm. Să vedem însă ce se petrecea în idiliul April în lumea alergărilor. Luni 23 aprilie armăsarul Spor cîștigă Premiul de deschidere dar la rîndul lui e cîștigat la licitație de către G. Negropontes cu lei 3.200. Val Virte cucerește Premiul Queen Mary, iar Hands Down jungan murg fiul lui Handgun și Al Maddler. Premiul Danelor. Cîteva zile mai tîrziu „eapa murgă” Ruth își adjudecă Premiul Domnișoarelor.

Armata a avut și ea, partea ei de glorie în singerosul 1907: locotenentul Poltzer călărînd junganul murg Partuț obține trofeul Oștirii și un premiu de lei 1.200.

Să ne continuăm lectura... Premiul Mărășești revine armăsarului roib Hara Kiril... Premiul Prefecturii „epeii” Marița. Premiul comunei Craiova (știm ce răsunet a avut 1907 în Oltenia) e dobîndit de „eapa roibă” Pricina... Tepeș cucerește premiul de trap Vladimir. E și un Premiu al Subscripților: și-l apropie (evident) armăsarul Jubilan. Armăsarul Misenese e imbatabil în premiul Tzurloaia (!) iar Saltarelo bate Premiul Căilor Ferate.

N-avem o statistică a morților din 1907 cu nume oricît de vagi, de pildă Ion născut din Ion și Ioana, dar avem Tabela alfabetică a cailor „cătîndind” la marile premii. Citez: Astrolabe, Cake Walk, Cneaz, Dimiana, Ecleror, Iconoclaste, Mädchen für Alles, Resbnare (!) Song of War, și — credeți ori nu — Tot Secret. Care Tot Secret a descins din pintecul iepiei La Vedette. Tatăl lui Tot Secret? Contre temps (desigur).

Tableta de față capătă un aer într-atît de fantast încît am crezut o clipă că e „fișă” unei cărți din biblioteca imaginărilor a lui Mircea Horia Simionescu, ingeniosul imposibil de temperat, coleg de liceu într-un oraș cu castani și ruine date cu var...

Închid voiosul calendar cu coperti verzi și așez caili lui 1907, cu solemnele lor oseninte de calcar și crengi de zăpădă între cărțile ciudate, cu gîndul la calendarul scriitorilor români pe care Gôbl-Fii nu l-a tipărit, disprețuind nemeritat mirtoaga numită Pegas...

Gheorghe TOMOZEI

P.S. În numărul trecut, în loc de „pînă peste coate”, cititorul e rugat să citească — firesc — „pînă peste poate”.

FLORIN PUCA:

Desere

din grupo

„Amintiri

despre mine”.

ILEANA MĂLĂNCIOIU

Iarnă

Argintie stă cărarea muntelui și trupul rece
Îl revad trecînd în taină pe o cale argintie
Și zăpada-mi pare veche și-nghetată și bătută
Sub piciorul ei de zîna pe cînd ea lusesse vie.

Tu din valea înnegrită ochiul tîu de rege singur
Bîntuie de duhul său în pămînt îl pleci ușor
Și nu vezi cum ea colîndă peste culmile albastre
Și cum ochiul ei îți cată trupu-ncovalat de dor.

Saltă-ți ochiul către culmea care trupul său l-orată
Ca pe-un nour ce asupra sufletelor ne apasă
Și-ai să vezi ochiul rece care-n taină ne privește
Mingiere îți aduce cînd în ochiul tîu se lasă.

Căci se lasă ochiul moartei către ochiul tîu, iubite,
Scară lungă de mătăse îi sînt razele de soare
Ca deasupra ta să șadă cînd tu capul îi-l aplaci
Și cînd tu îți ridici ochiul pînă-n el să se coboare.

Solie

Tu cu spaima ta de rege pe un tron rîvnit într-una
Stai închis numai cîntenii pragul tîu de taină-și știu
Glasul meu de sol din viață și din moarte niciodată
În cămara ta nu este așteptat la ceas tîrziu.

Am pătruns prin uși secrete care-ncet mi s-au deschis
Mai cu glasul din adîncuri mai cu semnele din noapte
Și la capul tîu, iubite, plîng cu plînsul ei curat
Și mă rog să nu îți fie trîcă de-ale mele șoapte.

Și mă rog să dormi adînc doar în vis să-mi auzi pașii
Și să-mi simți pe timplă mina ce aveea te mingie
Și ca-n vis să îți dorești ca trezindu-te făptura
Ce se-apeacă peste somnul tîu alături să-ți rămîie.

Dar tu mă alungi, iubite, mingîindu-mi fruntea rece
Și tu trică sărutînd-o ca pe-o frunte de copilă
Peste care umbra mina moartei și privirea ei
De regînd care țartă trista regelui idilă.

Geamănă

Natanael, geamîna moartei către tine se apleacă
Și tu crezi că-î înșoși moarta cu ochi tulbure și rece
Neschimbata la culoare că s-a stîns prea dintr-odată
Și aștepti iar îngroparea care veșnic se petrece.

Doamnă geamîna, mă rog fă ceva să nu mai sameni
Cu-acel trup care s-a stîns ochiul lui să nu mai poarte
Peste lacrima din el care nu se mai strîștește
De pe chipul tîu de inger liniștea iubitei moarte.

Astfel eu din ochiul lui alu stingerea și fug
Fără voia mea în umbră cu șifală și rușine;
Glasul ingerului geamîna îl întreabă tremurînd:
N-o-nverzi din nou pădurea și nu-s eu aici cu tine?

Apoi trupul i se pierde ca un tînr trup de mort
Natanael pleacă fruntea, parcă în pămînt îl cată
Ingerul își trage părul de pe ochiul lui și pleacă
Doar un tainic semn mai face cu o mină înghetată.

Cît sentiment, atîta inteligență

Mediocritatea omenească vine din penuria sentimentelor, nu din a inteligenței. Inteligența singură nu merge foarte departe. De capătul ei se dă destul de repede, odată cu soluțiile practice pe care le găsește în impasurile și nevoile existenței. Acesta e rostul ei propriu zis, finalitatea ei efectivă: „le moyen de se tirer d'affaire”, cum zicea Bergson. Dincolo de pragul acesta, mecanismul ei merge în gol, dar cu efecte de ordin combinatoriu care foarte adesea epotează.

Inteligența devine cu adevărat mare și capabilă de o progresie nelimitată, devine acel miracol al minții umane care sporește conștiința și adîncește, numai în alaij cu un mare sentiment și e pe măsura acestuia: cît sentiment, atîta inteligență. Nu e vorba neapărat de „sentimente frumoase” ci profunde și tari. (Răutatea e în ultimă instanță prostie, de asta sînt siguri: dar numai în ultimă instanță, adică în esența ei primară în care nu e de fapt altceva decît inaptitudine la sentimente, deci un factor de împușinare a inteligenței. Altfel, cum spune un vers dintr-un sonet al lui Voiculescu: e înțelepciune a ști să fi și rău).

Inteligența singură, cu jocul ei combinatoriu, în rîd, poate produce tot felul de pseudomorfoze „teoretice” și „abstracte” iar respectivul ins, de obicei prea mulțumit de sine, ajunge ușor să treacă drept „intelectual” și „gînditor”, dar pînă la urmă nu se poate să nu-și dea mediocritatea pe față.

Adevărata putere de abstracție, implicînd totodată simțul realului și pe cel al absolutului, e propulsată de o irezistibil resort pasional: reprezentarea categoriilor, substanțelor, a „structurilor” cum se zice acum la tot pasul, comprehensia relațiilor și „entelehiilor”, sînt cu atît mai clare și mai sigure cu cît sentimentul care li se asociază e mai tare. Din țaria aceasta a sentimentului s-au putut naste marile tensiuni dialectice din dialogurile socratice, de pildă, sau ale „disputei universalităților” și nu mai puțin, în lumea lui Bacon și Shakespeare, ceea ce un eseist român a

numit cu o formulă admirabilă: „patima inducției”.

Cunoașterea și spiritul „științific” (ori mai bine numit „geometric”, după vorba lui Pascal) sînt însă definite prin obiectivitate, răceală, luciditate și lipsă de afecte; așa ni se spune. Eu cred că obiectivitatea și „răceala” sînt tot niște atitudini de sentiment (ca și moderația care e, tre-

șite nuliță). De asemeni e remarcabilă siguranța cu care mai toate nulițăile (și chiar unii de-a dreptul oligofreni) prind imediat orice posibilă combinație utilitară în fața căreia oamenii de mare intelectualitate sînt de obicei orbi și neajutorați.

Un matematician, profesor universitar, care e și un om deosebit de cult, mi-a mărturisit cîndva că ceea ce i se pare îngrijorător în disciplina lui e faptul că permite a gîndi neantul cu prea multă ușurință. Asta înseamnă a nu avea și sentimentul neantului, deci în fond a nu-l gîndi. Adică a-l folosi ca simplu flatus vocis într-o vană rețea combinatorie. Cred că marii matematicieni (să zicem de la Pitagora încoace) și orice adevărați oameni de știință, orice minți capabile de gîndire abstractă și generalizatoare, au neapărat o fire profund sentimentală.

Repet: cît sentiment, atîta inteligență.

Alexandru PALEOLOGU

buie spus, la antipodul mediocrității). Cît despre luciditate ea e pur și simplu în raport direct cu puterea afectivă. Aceasta ascute luciditatea la infinit și e la rîndu-i, de asemeni, înfînit sporită de ea. Dovada cea mai evidentă e Dostoievski. Părerea că „a fi lucid” înseamnă a face abstracție de sentimente și a trece peste ele e o pură stupiditate și nu exprimă altceva decît infumurare și nesimțire. Dar să nu luăm drept sentimente orice porniri sau simple apetituri, setea de laude, vanitatea, diferitele lăcomii trupesti și sufletești care nu pot în nici un caz face casă bună cu luciditatea.

Inteligența goală, tocmai prin faptul că dincolo de funcția ei imediat practică se mișcă în speculații combinatorii, în fond tautologice și sterile, nu e aptă de veritabil pragmatism. Acesta, care reprezintă verificarea și împlinirea oricărei concepții teoretice, dînd sensul ultim al filosofiei și absolvînd-o de gratuitate, implică o arilogie și deci, cu necesitate, un suport sentimental.

Mediocritatea speculațiilor combinatorii, oricît ar fi de ingenioasă, se vadește și în faptul că la așa numitele „jocuri de inteligență” (bridge, șah, etc) se păsece jucătorii de prima forță și dintre cele mai desvîr-

Când am fost tineri, toti am fost frumoși...

Una din primele mele poezii care a văzut, cum se spune, lumina tiparului era semnată Z. S. și purta o dedicație: pentru N. B. Vorbind despre această perioadă din viața mea în **Pădurea nebulă** nu am scris nimic despre N. B. și nu am făcut nici măcar o aluzie. Dar tineretul orașului ne-a descoperit repede și pe mine și pe N. B. Ne-a descoperit repede și ne-a clevețit îndelung. Biala față!... Aproape că nu mai putea să scoată capul în lume. Era arătată cu degetul ca și cum ar fi făptuit cine știe ce crimă. I se striga pe stradă: „Muza poetului... Asta e muza poetului“.

N. B. nu era una din acele fete despre care s-ar fi putut spune că „este o frumoșel“ dar a fost una dintre ființele cele mai gingașe, cele mai tulburătoare pe care le-am cunoscut de-a lungul vieții mele vieți. A pierit, după o zăcere de cinci zile, cam la un an după ce publicasem versurile ce i le dedicam. În timp ce ea muria eu colindam prin țară căutând cai verzi pe pereți. N-am aflat despre plecarea ei pe alt tărâm decât târziu de tot. Acum stau aplecat deasupra mea ca deasupra unei finții adinci. Caut să despărțesc ceea ce a fost de ceea ce n-a fost și nu izbutesc în totul, cum aș dori. Și iată, au trecut de atunci cincizeci și ceva de ani. N-am avut nicio dată curajul să mă duc să-i văd mormintul și să-i așez lângă cruce un buchet de flori de cimp. Dacă m-aș fi dus, m-aș fi culcat lângă acel mormint și aș fi murit. Același lucru mi s-ar întâmpla și astăzi. Dar cine ar mai putea să-mi arate astăzi mormintul dragei mele N. B.? Crucea de lemn sau de piatră pe care familia i-o pusese la cap o fi căzut de mult și de mult timpul va fi acoperit-o cu țărână și cu iarbă... cu țărână și cu iarbă...

Poate că despre N. B. nu voi mai scrie nimic, cum nimic poate nu voi scrie despre Alexa Bruss pe care aveam s-o cunosc la București, după moartea lui N. B. Dar trebuie să mărturisesc, cu glas uscat de deznădejde, că dacă N. B. n-ar fi murit viața mea întreaga ar fi căpătat alt curs. Deasemeni, viața mea întreagă ar fi arătat altfel dacă Alexa Bruss n-ar fi murit cum a murit, cu miinile roșii și umflăte, cu ochii mari și rotunzi ieșiți aproape din orbite și strigându-mi: „Nu vreau să mor... Nu mă lăsa să mor, dragule, nu îngădui ca să-mi iasă sufletul din trup“. Pe Alexa Bruss am ținut-o în brate până în clipa în care și-a dat duhul. Făptura ei era ca o vatră de jar și a trebuit să treacă multe clipe până să i se răcească buzele cămoase. Despre aceste iubiri arzătoare aș vrea totuși să scriu o carte în care fiecare frază să fie o înaltă flacăra. Dar nu cred că voi mai avea timpul necesar. Anii care au trecut îmi apasă umerii. Clopotele se pregătesc să-mi sune, cum spune undeva Esenin, intrarea în veșnicie. Nu am nevoie de o veșnicie în care să nu știu ce se întâmplă cu mine. Nu am nevoie de nici o veșnicie în care să nu văd nimic, să nu aud nimic. O las altora.

În anii în care trăiam la Roșiori de Vede eram atit de tinar! Credeam în viață, credeam în bucuriile și în tristețile vieții și — mai presus de orice — credeam în veșnicie. Toate poeziile mele scrise în această epocă sînt pline de soare, de tristețe, de amărăciune, și, în același timp, de bucuria vieții, de dorința arzătoare ca viața să nu aibă nici umbre, nici lacrimi, nici suferință și să fie fără sfârșit. Cam cum scriam în anii aceia? Să vă dau mai jos un exemplu.

DUMINECA

Doar pe cer sînt doi, trei uli de pradă
Am plecat alături amîndoi
Să găsım pe cimpuri azăvadă
Dorurilor imugurite-n noi.

Drumurile se ascund și fug
Să ajungă zarea, ușurele.
Tu-mi vorbești de drumurile mele
Și mă arde vorba ta pe rug.

Bănu că mi-e chipul intristat,
Tremuri în lumină gene lungi.
Apoi taci și cerci cu miinile s-alungi
Soarele bogat ce ne-a-mbrăcat.

Rupi un fir de griu neînflorit,
Răsușești inele degetelor moi,
Umbre mari s-au zămislit în noi
Și-aripi de răcoare-au filfiit.

Soarele a prins să ne dezbrace
Singer de lumina dăruiată,
Dar în gînduri ne-a rămas pitită
Luminința care nu dă pace.

Și cînd clopotul ne cheamă-n tîrg,
Noi purtăm prin crengi de inserare
Sufletele noastre tinere și amare
Ca o roadă abia dată-n pîrg.

Era, înăuntrul meu, în toată această epocă de vis și de suferință, o luminință care nu-mi dădea pace. De-a lungul întregii vieți am avut înăuntrul meu o luminință care nu mi-a dat pace, o luminință care m-a făcut să alerg din loc în loc, o luminință care m-a împins să cunosc lumea, o luminință care m-a îndemnat să iubesc oamenii, cu toate calitățile și defectele lor, cu toate luminile lor, cu toate umbrele lor.

Am iubit lumina și am iubit și umbra. Uneori am iubit strălucirea soarelui și albastrul desăvîrșit al cerului, alteori mi-a fost dragă lumina fumurie a nopților cu lună și nu de puține ori m-am lăsat captivat de întuneric. Păduri acoperite de maldăre de întuneric, cimpuri acoperite de maldăre de întuneric, ape acoperite de maldăre de întuneric. Dacă nu ar exista întunericul n-am iubi lumina. Și dacă n-ar fi lumina nu am prețui și nu am iubi întunericul. După ce ascultăm la malul unui lac sau al unei girle corul broaștelor prețuim și mai mult glasul privighetorilor. Privighetorile cîntă seara, ciocirilele cîntă în zori. Am iubit cîntecul privighetorilor însă și mai mult am iubit cîntecul plin de lumină al ciocirilor.

În 1919—1920, și chiar ceva mai târziu, m-am bătut cu lupii cuvintelor. Am scris versuri și proză și am sperat că într-o zi voi deveni scriitor, că într-o zi, pe care nu o doream deloc depărtată, voi putea să scriu și să public ceea ce am scris și să-mi câștig, prin talent și prin muncă un loc în lumea literelor. A fost destul de greu. Aveam mulți confrăți foarte talentați printre care cițiva purtau pecetea geniului. A dovedit-o timpul.

În acești ani, astăzi atit de îndepărtați, am fost și fericit și nefericit, fericit că pot să scriu și să public, nefericit pentru că nu vedeam deschizîndu-se în fața mea nici o perspectivă. Războiul se isprăvisse însă liniște și pace în lume nu era. Vechea stare de lucruri fusese sfărîmată de război iar lumea cea nouă, pe care cu toții o sperasem mai dreaptă și mai bună se așeza cu greu sau nu se așezase deloc. În orașul în care trăiam, în fiecă zi, către seară, cînd luminile palide ale orașului se aprindeau, strada principală se umplea de lume: tineri domni și tinere doamne care ieșeau la plimbare, să vadă și să fie văzuți, tinere domnișoare care

profesorilor de la modestul liceu la care învățam carte. Povestea cu N. B. o negasem cu dirzenie. Nu-mi dădeam seama dacă tîgađa mea prinsese sau nu. După multe nopți de nesomn într-o zi mi-am călcat pe inimă și am trimis **Universului literar**, dirijat de Nikita Macedonski, cîteva poezii iscălite cu numele meu adevărat. Poeziile au apărut. Acum orașul a aflat că, într-adevăr, sint, sau că doresc să devin, scriitor și s-a mirat. „La te uită!... Ia te uită ce dă din el!“ Am scăpat ieftin dar fata cu care fusesem văzut plimbîndu-mă pe sub teii de pe Calea Dunării mîncase o bătaie strîsnică de la frații ei: „Să nu mai auzim că te plimbi cu neisprăvitul care scrie versuri“. N-au mai auzit. Au măritat-o curînd cu un funcționar de percepție.

Viață veselă, viață tristă, mai curînd viață tristă decît veselă. Profesorul de matematici m-a certat, cel de limba română m-a laudat, ceilalți au rămas nemulțumiți: „Cum se poate că școlarul ăsta întîrziat, înalt și galben la față să fie publicat de revistele

zaharia stancu:memorii

Viață, Poezie, Proză

ieșeau la aer. Și grupuri de ucenici de la tăbăcăriele, zăbunăriile, cismăriile și croitorii orașului, cu fețe palide care cîntau:

Sculați voi oropsiți ai soartei.
Voi, osîndiți la foame, sus.

Nu mă hrăneam chiar în fiecă zi și nu în fiecă zi rideam. Poate eram unul din oropsiții soartei. Ori poate că nu eram. Inima mea se afla însă lângă acești ucenici cu chipuri palide. Cu puțini ani în urmă fusesem eu insumi ucenic de tăbăcărie. Acum năzuim să devin ucenicul marilor scriitori români sau, dacă s-ar putea, chiar ucenicul marilor scriitori ai lumii.

Spre deosebire de Turnu Măgurele, orașul de pe riul Vede nu era prielnic literaturii și artei. Locuitorii, vreo zece-douăsprezece mii, erau oameni obișnuți, negustori, meseriași, pe la margine zarzavagii sau țărani care se îndeletniceau cu agricultura. Odată pe săptămînă rula un film, odată pe an trecea prin oraș pentru a da un spectacol de revistă comical Constantin Tănase, pe care aci îl cunoșteau pînă și copiii.

Stăpînit de teama de a nu deveni obiectul de glumă sau chiar de bațjocură al orașului nu mărturisisem nimănui că sînt preocupat de literatură, faptul însă — de cînd cu dedicația pentru N. B. — se aflase. Făcîndu-mi singur curaj, aproape în fiecare săptămînă publicam versuri la revistele literare din București iscălite cu fel de fel de pseudonime, nu de puține ori, feminine. Aveam groază de ziua în care s-ar confirma în oraș că, într-adevăr, încerc să devin scriitor și că-mi public încercările în revistele din Capitală. Aveam spaimă de gura orașului și, mai mult, aveam spaimă de gura

serioase din București? Noi am încercat și n-am izbutit“.

Timpul petrecut în acest dărăpănat oraș de provincie a rămas în amintirea mea imbrăcat din strale de aur și împodobit parcă de sărbătoare cu pietre scumpe.

Cînd am fost tineri, toți am fost frumoși.

Toți am fost frumoși cînd am fost tineri. Acum, după ce anii au trecut pe lingă noi sau peste noi și ne-au crescut adînc cu săbiile lor obrazul, nici unul dintre noi nu mai sîntem frumoși.

Acum un an și ceva am fost invitat la Roșiori de Vede să particip la aniversarea împlinirii a cincizeci de ani de la întemeierea liceului la care fusesem cîndva elev. Am absentat. De ce, m-aș fi dus? Să văd cum din tinerii de odinioară am ajuns atîta strîmbe și scofilite umbre? O! Scumpii mei prieteni din tinerete, scumpele mele prietene din tinerete! Să nu mă căutați. Nici odată să nu mă căutați să mă vedeți. Nu vreau să vă mai văd și nu vreau să mai fiu văzut de voi. Nu vreau să ne mai întîlnim. Nu vreau să văd ce-a făcut din noi viața. Glasul meu de odinioară atit de limpede acum a devenit aspru, dur, fără nici o dulceață în el, fața mea, odinioară atit de netedă este acum plină de cute adînci. De ce să ne mai întîlnim? Ca să vedem ce? Ca să vorbim ce?

Cînd am fost tineri, toți am fost frumoși...

Să nu mai vorbim cum sîntem acum. Ba să vorbim. Ba să nu mai vorbim. Nimeni nu scapă de sabia timpului care pînă la urmă ne retează gitul, și celor mai umili dintre noi și celor mai puternici.

addenda

Din Bucureștii de altădată

De la Matei citire...

Din București, marți 4 Iunie, 1907
Dragă Amice,

Am primit frumoasele cărți poștale, și am plîns (ca Todiriză), cînd am văzut portretele strămoșilor noștri, în costume istorice. Ai observat ce picioare mari au toți Bourbonii, și ce aer obraznic și goguenard? Dragă amice, eu nu ti-am scris pînă acum pentru că am fost foarte bolnav, așa de greu că am fost, de două ori pe rînd, pe moarte. La vîrsta mea am avut un pojar complicat, așa de virulent, că palmele mele erau o rană (Asia la I Maiu). Abia alaltăieri am eșit (Simbătă) la Capșa, și în oraș. Am văzut-o într-o zi pe principesa Cecile-Gutză (samsarul) Pignatelli Bassaraba de Brattacino-Belmonte, fosta ta favorită (ce timpuri, ce timpuri), cu două animale din provincie, așa teribile cum n-am mai văzut de cînd sint. Erau niște Brattacino din altă branșă se vede: bărbatul și soția. El era un așa tip cum numai desensul alăturat țî-l poate reprezînta, un fel de creol, de bandit, imbrăcat ca pe timpul lui Metternich. Avea o redingotă cu un guler și cu mîncă mari de calfeș și lungă pînă la călcie, un juben drept și o umbră. Avea un lanț de ceasornic, niște brelogues și butoni de cîteva kilograme, și niște stufe cum numai pe la teatru mai sint. Se uita la toate lucrurile cu niște ochi de bou (...). Banditul avea ghetă de damă (și se credea șic), Madame Patzi (Hortense) zbirnie în trăsura ei electrică. Seara la ea e un fel de lumină, cu gemurile deschise, așa că am putut vedea că mecul Custiga are o bibliotecă (!) cu cărți frumoase legate în piele roșie. Asta m-a încîntat. Hortense are un boudoque mic cu urechi elephant, ceva fin (...). Prințesa Maria și-a cumpărat une auto superbe, cu o trimbișă melodiosă și iese seara volată și cu autou luminat. E o trăsura mare închisă și foarte imponentă. Are și unul deschis.

La alegerile de Senat au căzut toți conservatorii afară de Nabab, Pavlică Brătăsănu și Bădărău. Pe Todiriză l-au ras cu cruzime. Dragă Amice, te rog să nu răspunzi la scrisoarea asta pînă nu-ți scriu adresa nouă.

Boala (mea) cea crudă m-a slăbit mult, dar ca forță virilă mă simt foarte bine. Am un appetit d'ogre. Ca să mă restabilesc pe deplin, o cură de aer la munte sau la mare este absolut de rigoare. Așa că am amînat examenul pour la session d'automne, voi pleca în curînd în străintătate probabil.

Dragă amice, căile providenței sînt impenetrabile. Un moment, m-am gîndit să fac un petit mariage, avec une petite dot: il s'agissait d'épouser d'ici ou quelques ans, une mignone petite demoiselle qui m'a donné, et me donne toujours dans l'oeil. Dar azi, cînd mi-am adus aminte de misterioasele noastre colozii și cînd m-am privit în fața acelor portrete somptuoase, mi-am adus aminte și că sint cel dintîi și cel mai mîndru senior și că je dois bouler en avant sans défaillance, sans jamais „detaillir“. Și asta trebuie să-ți aduci și tu todeauna aminte.

Noutăți bucureștene nu-ți pot da: de 22 zile sint secesatrat în casă și n-am ieșit decît o dată.

Montesquiu e la Paris sau la Courtaux. E un mare hulițan: toți vreau (sic) să-l înșele și el îi înșală pe toți. Eu-l studiez ca pe un om remarcabil, de la care poți învăța multă finețe.

Așa dar, nu-mi mai scrie pînă cînd nu-ți comunic adresa și starea sănătății mele (...). Conte de Roma a luat în căsătorie pe cea mai mică contesă Băleanu (Elisabeth).

Bătrînul de Roma e ca un zaraf și, se zice, că are 1 000 000 de frcs. de rente, un domeniu cu castel în Ungaria și domeniul Viziru, care e imens. Pe cînd mă primești într-un cont cheaux la un fel de Courtaux sau Villandry?

Bonne chance, de tout coeur. Ca un frate Mathieu.

Am uitat să-ți scriu că într-o seară Costică a ieșit cu Hortense în auto și se uitau așa goguenară la toată lumea, că mulți se scandalizaseră.

(Adresa: Monsieur Nicolas. A. Boicesco, Paris, nr 19 Rue de la fosse Saint-Jacques).

Autorul acestei scrisori, l-ați ghicit desigur, Mateiu Caragiale, era pe atunci încă student și, cum s-ar spune... pe deplin format. Scrisoarea face parte dintr-o lungă corespondență pe care destinatarul ei a pus-o cu ani în urmă, la dispoziția criticului Șerban Cioculescu. Pentru comentarii nu e loc. Brattacino e o transcripție ad-hoc a numelui Brătăsănu.

Schița în tuș pe care o reproducem (cu coroană în dreapta sus!) demonstrează talentul de desenator al lui Mateiu Caragiale. Taieturile din text sint neînsemnate.

Barbu CIOCULESCU

Edgar PAPU

SEMNIFICAȚII

Două propuneri

unui popor în toate domeniile creației și cunoașterii.

Dacă pînă acum așa ceva n-a constituit la noi un obiect de meditație, iată o sugestie binevenită. Ce ar fi să concepem și noi o antologie a celor mai bune valori românești. În care să se înfrățescă cele mai frumoase pagini ale lui Emil Racoviță cu acelea ale lui Părvan, ale lui Brăncuși cu ale lui Henri Coandă? Atîtea comori împrăștiate s-ar aduna într-o unică și vastă oglindă a spiritului nostru. Să ne vorbească direct, în aceeași augustă grupare, Enescu despre muzică, Iorga despre istorie, Blaga despre satul românesc, Tăculescu despre pictură, Țițeica despre matematici, și încă mulți alții despre ale lor, credem că ar fi cit se poate de ispititor. Negreșit, însă, că se cere o echipă de entuziaști sacrificiu pentru acest act patriotic de cultură.

Iarăși nu de mult, la același Suhrkamp a apărut un

volum masiv și impresionant, intitulat **Goethe im zwanzigsten Jahrhundert**. Este de asemenea o antologie, care cuprinde texte din tot ce s-a scris mai important despre marele poet german în veacul nostru. Deoarece Goethe s-a relevat drept creator și în alte numeroase domenii ale cunoașterii, de la fizică și de la știința naturală pînă la arheologie, diferiți specialiști, printre care vestitul Heisenberg, se ocupă și de aceste sectoare ale activității sale. Pondere, însă, cade, desigur, pe ceea ce s-a gîndit mai temeinic în legătură cu poezia sa.

Faptul ne-a îndemnat să reflectăm. Ținînd seama de interesele și de specificul nostru, am putea și noi concepe un **Eminescu în secolul al XX-lea**. Postulăm, adică, o alegere bine gîndită din textele cele mai de seamă, consacrate figurii și operei

eminesciene în tot acest veac. Selectarea, care reclamă, deopotrivă, o muncă asiduă și un fin dozaș al materialului, ar acorda, ca și în cazul lui Goethe, o atenție specială poeziei, căreia i s-ar dedica integral o primă parte a lucrării. În partea a doua s-ar cuprinde ceea ce s-a scris mai substanțial despre proza, erudiția, filozofia, gîndirea politică, și toate celelalte activități în care s-a ilustrat poetul nostru. Am vrea, și de astă dată, o oglindă cuprinzătoare a felului cum a evoluat imaginea creației eminesciene în conștiința românească a veacului.

În momentul de față, cînd se urmărește cu atîta aprindere valorificarea moștenirii noastre culturale, cele două propuneri ale noastre își vor găsi poate un e-cou fecund. Dacă nu vom fi auziți, nu ne descurajăm. Vom mai reveni.

Rideau mai tare ca noi, uitind să mai asculte traducerea

În primul rând, nu-ți vine să crezi că Anglia e insulă. E atât de uscată, casele par niște stânci locuite pe dinăuntru și transformate, dinăuntru, în cetăți și castele, o blazoane de sute de ani, încât îți e imposibil să gîndești că la cîteva sute de kilometri se află amenințarea apelor. Anglia este într-adevăr continentală și Canalul Mîncei poartă dantele.

În al doilea rând, nu-ți ai fi putut închipui Edinburghul, oraș pe care-l bănuiai scufundat în ceață, depozitar al unor atît de frumoase aventuri spre artă. (În paranteză fie spus, existența frumoasei cetăți veșnice a acestor locuri este tot atît de greu de controlat ca și butada românilor născut poet). Iar în inima acestor aventuri artistice din Scoția cea mîndră de tradiție și fusteie el, galeria Richard Demarco închipuie o roză a vînturilor, mereu agitată și mereu orientată spre noi.

Această galerie a luat cu jașa o samă de artiști români, spre lansare, directorul Demarco, entuziasmat după două vizite la București, încumetindu-se să aducă din Est pictori, sculptori, dansatori, poeți, de care se părea că și pe acolo geme pămîntul.

Experiența sa a reușit într-un mod nesperat pentru noi și amănuntele se cunosc.

Richard Demarco, pictor strălucit cu strămoși în Italia, care i-au însușit poate duhurile renascentiste de care e bîntuit, este omul căruiă nu-i e foame, nu-i e sete, nu doarme, ci pur și simplu există pentru galerie. Vrea să facă din aceste cîteva săli un fel de loc de întâlnire al marilor artiști ai vremii, un salon care să-i fi plăcut și lui Baudelaire. Crede că artiștii sînt, în afara artei lor, niște copii care trebuie ocrotiți și ținuti la cald, cu jucăriile lor fragile în brațe. El se dorește un astfel de Mecena, fără bani, pe care-i compensează prin entuziasm și atmosferă. Într-adevăr, galeria sa sîrăcă e plină de atmosferă. Deschisă la 10 dimineața, chiar de director, cu mîna lui, închisă la 1 dimineața, tot de el, tras spre casă de telefoane alarmate, timp de atîtea ore pe zi, galeria se lasă văzută, uneori și goală (lucrările pictorilor români au sosit cu o săptămîină după vernisaj), pipăită, admirată. Cînd te-ai săturat de artă, cobori cîteva trepte și treci la masă, în restaurantul improvizat. Ti-ai bîut cafeaua, poți vedea un spectacol de teatru foarte modern, în aceeași sală: „Twinc” — o scenare cu patru actori după o carte a poetului american Robert Shure, prezent și el. Seava, la 11 și jumătate, te poți întoarce să aplauzi dansurile excepționale ale lui Miriam Băducanu și Gheorghe Căciuleanu, care seară de seară, în fața unui public înghesuit și cu gura căscată de admirație, transpun în pași solemn și în ritmurile de lăcustă fiori ancestrali românești. Picioarele lungi ale lui Căciuleanu, poate cel mai bun balerin din cîți am avut, ghicesc pe podea locul cel mai încărcat de electricitate, care aruncă în sală efluvii de emoție. Aceste două fenomene ar trebui să colinde lumea pe jos și dansind.

ARTE PLASTICE

Artă bizantină

De-a lungul celor șase secole de relații româno-bizantine se deslășoară una din cele mai fabuloase și fecunde perioade istorice cunoscute pe aceste meleaguri. Adîncurile tesar de o încălțare emoțională niciodată îndeajuns subliniată. Artă, în largul ei perimetru, în toate implicațiile ei, se leagă și-și împletă rădăcinile în istorie, nu poate fi privită și înțeleasă decît proiectată pe ecranul istoriei. O istorie dură, precisă, reală dar deopotrivă de împregnată cu fantasmă și închipuirii, cu acele aleanuri de slavă și mîrire unice în lume, subminate pe dinăuntru de propria lor rigiditate și poate cu atît mai stramii. Decăderea însăși rodete. Impietirea de aur coclit subtilizează sufletul, îl învestește cu un rafinement greu dobîndit, simțul esteie se ascute pentru o perioadă mult mai lungă decît factorul generator. Într-adevăr, cum îl caracteriza Nicolae Iorga, Bizanțul cu concepțiile și prejudecățile sale, cu largile concepții universale și ambițiile sale imperiale, cu marile sale amintiri romane și cu speranțele sale curat creștine lasă o urmă de neșters în conștiința românească paralel constituită.

Apropierea de lumea civilizației romane s-a petrecut în condiții aspre. Sudura celor două nații, geneza, nu scăpărat pe firul tăisului de spadă, contopind cerbicii adverse. În adîncul inimii, națiunea nouă născută își întorcea cu nostalgie fața spre apus, demnă și explicabilă înclinație generalizată. Încercarea de reconstituire în vechile hotare a Romei, găsca prielnici fîrștii la daco-romani, instăpînitori de stirpe și continuatori de tradiții. Autoritatea suverană a împăratului bizantin era în întregime recunoscută. Baza rădămintelor, cîștigîndu-și libertatea, punea țara în dependentă directă cu Bizanțul, penetrînd astfel prestigios în conștiința politică a lumii. Moldova, deși își alese singură ierarhia, cerea totuși incuviințarea Bizanțului, cîștigînd o pînă la urmă, gest revelator în ambele sensuri. Dunărea constituia, conform străvechilor strategii, un punct de maximă importanță împotriva destrucțiilor nordice la pînă. Orice formă de întărire statală prin influența Bi-

zantului, care-și trimetea numeroși oameni în această direcție, era bine primită, fiind considerată principiu de existență și de dezvoltare. Construcțiile lui Constantin cel Mare, de ordin războinic în esență, sau cele mănăstirești, întărite și ele în vederea unor invazii, apărînd și propagînd creștinismul, stau mărturie. Căderea Bizanțului era resimțită, cînd pericolul asiatic se ivise la orizont, drept o crudă amenințare a tuturor temelțiilor, deci și a țării noastre și participarea unui Mircea cel Bătrîn la cruciada de la Nicopole evidențiază din plin această concepție. Începutul de Hunezoara, cînd Bizanțul agoniza, sublim și crepuscular, se amăgea, ferm și neliniștit, să salveze centrul imperial. Opunîndu-se mai tîrziu turcii, rîi forțate, în virtutea vechilor idealuri bizantine, păstrate multă vreme și absolute de dogmă noi continuăm, odată asimilată, mai ales marea lecție de cultură și artă, supra-rieșind în condiții vitrege. Liniile de forță se împlineau într-un punct mai puțin dorit poate dar hotărîtor pentru civilizația frumosului.

Deviată dintr-o nobilă și nebunească utopie, cea mai nobilă și nebunească utopie cu putință, comparabilă pe plan strict literar, numai cu perioada clasicismului de aur, dorind reinvierea unui întreg imperiu dispărut, în totalitatea organizării sale și nu doar resuscitarea unor singure valori legendare de cultură, fie ele chiar și ale antichității eline, arta bizantină se refugiază în teritoriul patriei noastre, rămîne și se configurează într-un stil propriu, resimțită drept parte integrantă a spiritualității autohtone. Ea a fost a noastră din începuturi, reînnoind începuturi, altoită deci pe constante devenite a doua natură și vitalizată de fonduri ancestrale, unde jocul memoriei se-nchide surpat de fantezie ecoul consolidat trădînd obscure și tainice afîntări. Altfel, nu ne putem explica, în dublă ascensiune, profunda și inepuizabila influența a artei bizantine, exercitată deopotrivă în conștiința artiștilor culți anonimi, dar și a celor populari, folclorizînd, concomitent cu elementele inițiale, motivele mai noi.

Grigore HAGIU

Cuvintele despre literatură au șansa — cînd sînt judicioase și cu talent înșiruite — să devină rîndul lor literatură. Se conștientizează un complex de imagini și idei cu alte idei și imagini; există — altfel spus — o profundă intruziune între actul creativ și cel critic, fiecare participînd de esența celuilalt. Cuvintele despre muzică rămîn străine de substanța de care ambiționează să dea socoteală. Durabile neînțelegeri, monumentale confuzii chiar se pot isca între oameni care, neputînd să-și confrunte niste impresii (devenite de cele mai multe ori simple fațete de memorie), aduce la masă discuții doar foarte palide și vagi traduceri de impresii, convinși totuși că ar exista, dacă nu identitate, cel puțin o mare similitudine între substanța muzicală cu care au luat contact auditiv și judecata verbală despre ea. Siguranța cu care critica afirmă cîteodată: „cutare bucată exprimă cutare stări sufletești, ori cutare idei, sau descrie cutare acțiune sau peisaj” este cel puțin derutantă pentru marea public. Spirituale comode se grăbesc să claseze piesele în sertare rigurose delimitate, iar oamenii practici (de exemplu ilustratorii muzicali de meserie) alcătuiesc inventare de stări de spirit pe care le vor servi după necesități, la teatru, radio, film sau televiziune. Mai există și altă modalitate critică: descrierea mai mult sau mai puțin amănunțită a structurilor. Modalitate seacă, drăpată științific, adesea pretențioasă, ba chiar trufașă — dar în cele din urmă la fel de strădînă de esența muzicii.

Și poate fi oare muzica primită temeinic în plasa cuvîntelor? Sau rămîne totdeauna ceva imposibil de spus? Unde se oprește puterea cuvîntelor și ce demersuri logice preliminare sînt necesare cui vrea să treacă de la simpla consumare a muzicii la gîndirea despre ea?

Poate că în acest al treilea pîtrar al veacului nostru ne-am obișnuit să vorbim prea mult și suspect de meșteșugit despre arta sunetelor, dar fotoatată ne-am îndepărtat intrucîtva (e drept, doar în zonele care ridică probleme) de bucuria directă a primirii ei nemulțumite. Ori, principial rămîne transmisia directă: tot restul nu poate fi decît fenomen adiacent, bun dacă înlesnește contactul între operă și ascultător, rău dacă ridică un ecran opac de fraze între substanța muzicală și cel căruia ea se adresează. Și cu atît mai rău cu cît și vîrtejul informațional acesta se poate alege cu iluzia că a cunoscut muzica, iar în fapt n-a luat contact decît cu părerea sau opinia despre ea.

În măsura în care va fi posibil fără amestecul termenilor de specialitate, rubrica de față va căuta în mod nesistematic, dar urmîrindu-și totuși cu consecvență felul, să înlesnească dezvoltarea gîndirii despre muzică a omului de cultură nespecialist. Dacă pe parcursul discuției se vor citina în cititor cîteva prejudecări — fie și din cele mărute — strădăniți semnatarul nu va fi fost intru totul zadărnici.

Pascal BENTOUI

TELEVIZIUNE

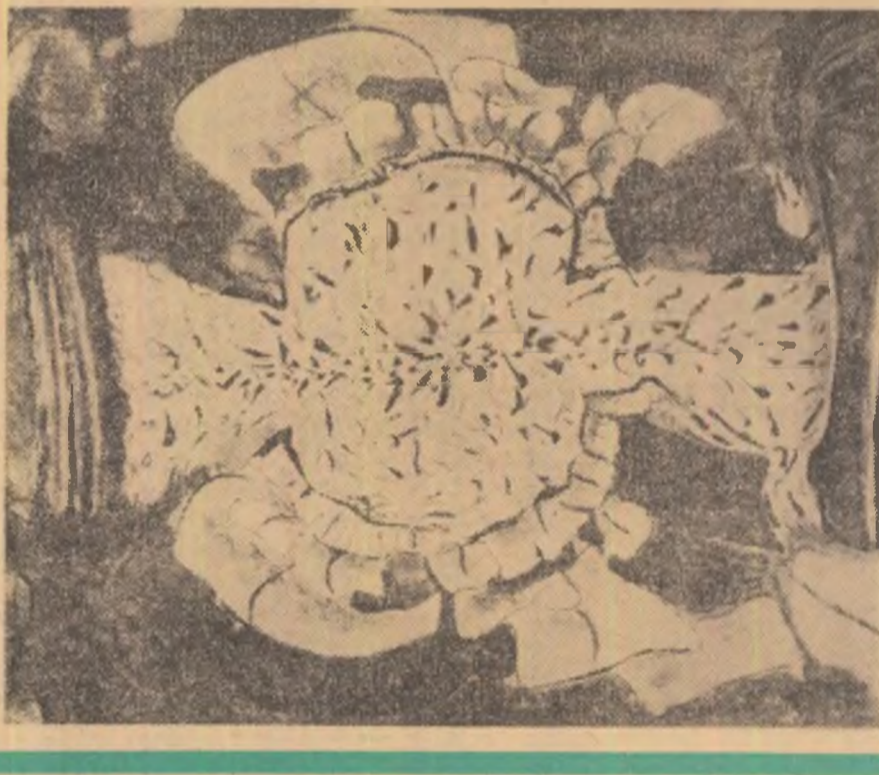
Scena și ecranul

Emisiunea aceasta nu-și respectă așijd-program. Deschizi televizorul pentru informații din teatru și asisti la o demonstrație de sculptură mecanică. Deschizi televizorul pentru informații din cinema și cineva îți comunică sumarul debuturilor din edituri. Bune și astea dar de ce nu în emisiunile de care aparțin? Există emisiuni de literatură și emisiuni de artă plastică, emisiuni separate și specializate, dacă Scena și Ecranul ar beneficia de vreo șase ore pe săptămîină ar putea să-și dea spațiul în arenă, dar așa? Fîindcă ce-am văzut în emisiunea de luni seară? O masă rotundă bine grăbită și bine împinsă din spate și premierele cinematografice ale vîntoarei săptămîni. Prea puțin. Foarte puțin. Din punct de vedere al cantității de informație pe care o cuprinde. „Scena și Ecranul” este foarte enemică. Dacă ar fi să ne facem o imagine asupra activității cinematografice noastre după cum o prezintă emisiunea din seara de luni, am putea crede că porțile studiourilor de la „Buftea” s-au închis demult. Să nu se plîngă nimenei de spațiu. Spațiul emisiunii este suficient. Cu bunăvoință și, desigur, cu pricepere, el ar putea fi folosit după criteriile și normele unei emisiuni „de profil”, de „specific”, ar putea deveni o emisiune de informație și dezbateri cum sînt destule în televiziune, o emisiune de public fix.

În ce privește masa rotundă, ajunsese abia la jumătate în clipa cînd s-a oprit. Păcat, într-o discuție despre relația artă-publică e cel puțin curios să vorbești doar despre acesta din urmă. Așa să fie? Să își ignore aria filmului pînă într-atît capacitatea ideologică și șansa influențării, încît să-l excludă pe creator?

Remarcabilă emisiunea comemorativă „Bacovia”. Numele Ilenei Măldăcioiu recomandă recitaturile de poezie de calitate. Emisiunile ei sînt antologii lirice, sînt selecțiuni proprii întocmite cu gust. Inițiativa de a folosi poezii în loc de actori, de pildă, a dat în cazul emisiunii despre care vorbesc o notă familiară, o înțelegere dinăuntru, o interpretare a lui Bacovia din punctul de stîr și de simțire a celor din aceeași breaslă cu el. Un recital-Bacovia cu actori ar fi fost spectacol. Recitalul-Bacovia susținut de poezii a fost chiar omagiu: la 90 de ani de la nașterea lui, Poetul nu putea fi servit mai bine decît în felul acesta, reconfirmat cu devoțiune de către poezii.

Sânziana POP

Pictură de
ION GHEORGHIU
(Prezentată
la expoziția
din cadrul
Festivalului
de artă modernă
de la Edinburgh)

SPORT

Degeaba ascundem noi fumul, că focul tot arde

Intr-adevăr, lupta noastră cu fumul, în lumea sportivă, riscă să devină apocaliptică. De o bună bucată de vreme ne batem cu fumul, îl creăm canale de scurgere, naștem diversioni (de exemplu conflictele între antrenori și jucători), cultivăm cu încercare flora falselor probleme și ne tot mirăm de ce nu se stinge focul. Ne punem întrebări dilematice, ne răsucim capetele în urmă ca niște rulumenți, ne repezim cu mantalele de ploaie, cu cămășile de noapte, să ascundem fumul, și ne întrebăm și mai dilematici de ce odată cu eliminarea unei părți din fum, nu se stinge și focul. Începem totdeauna discuția de la rezultatul ultim, de la efectul ultim, și picotim cum o luăm nițel mai în sus, pe cursul cauzelor. Noi înșine, cei ce semnăm aceste cronici, ne repezim în bietul Neagu de la Rapid, din care facem om, cu altfel atacuri cite îl declamăm, și ultimă să observăm cauza mai adevărată. Și anume: nimeni prost, inacceptabil al competițiilor noastre fotbalistice. Ne trezim totdeauna în ultima clipă, ne tragem și începem să ne lamentăm: ce va face Dinamo cu Spartak Trnava? Doamne-Dumnezeule, să nu cumva ca învîlții matizei să-și pună mîna pe Steaua și să n-o lase să marcheze niciun gol. Ne bucurăm cu strigăte că Rapid a pierdut la Napoli. Nu știu ce fel de lume-i asta, a fotbalului românesc în care de ani ce zile toți facem pe victorioși morali. Trebuie să ne reamintim că la Guadalajara noi am făcut o figură destul de, modestă. Nu știu de ce azi se vorbește despre momentul Guadalajara ca despre o victorie îndubitabilă. Ce am făcut noi la Guadalajara? Am cîștigat un singur meci, cu echipa oboșită și neclimatizată a

Cehoslovaciei. Am pierdut celelalte două meciuri, le-am pierdut, nu le-am cîștigat și facem din asta un exemplu la care ne tot referim. Chiar spunem din cînd în cînd: „ehei, undă e echipa Guadalajara?” Care echipă, care Guadalajara? Trăim un moment fotbalistic de totală confuzie. Am ajuns pînă acolo încît antrenor al echipei naționale nu mai este un om, ci o superstiție. Declar aici că indiferent de rezultatul meciului de la Helsinki (care s-ar putea să fie un meci nul) fotbalul românesc merită o analiză adîncă, o analiză a cauzelor, și nu a efectelor. Niciun rezultat, fie el și excepțional, al acestor orientări fotbalistice nu poate așeza fotbalul românesc în categoria primă a fotbalului mondial. Putem noi să batem Anglia, putem noi să umilim echipa lui Beckenbauer, putem să rupem porțile, plasele și tablele de marcaj ale Braziliei cu șuturile unui Neagu aflat în formă genială, niciodată, nimeni nu ne va considera serios între cei buni, dacă mergem pe acest drum. Nu rezultatele sînt contestabile, ci drumul. Afîrm că este indecent felul cum s-a desfășurat și se desfășoară conflictul Ozo — Dobrin. Este indecent, dar este semnificativ. Memorodreza e una structurală. Fotbalul nostru trăiește într-o atmosferă de compromis, atmosferă în care nu se poate distinge prea clar în ce măsură un antrenor este răspunzător de echipa sa, de evoluția ei în general, și nu de rezultate parțiale. Cazul lui Constantin Teacă, fără îndoială, cel mai înzestrat antrenor român, ce nu s-a putut înțelege cu nici un club, pentru că nici un club n-a respectat obligațiile pe care și le asumase și pentru că nici un for sportiv n-a găsit cu cale să controleze raporturile club-antrenor,

este un caz din noi relevant. Abia acum, cînd majoritatea antrenorilor români se află în situația de a depinde de cantitatea de alcool aflată în cramonul de la gheața nu știu cărui jucător, abia acum înțelegem că nu temperamentalul constituie cauza tuturor relelor. Desigur, există oameni interesați să mențină o atmosferă de confuzie în lumea fotbalului. Dar grav e abia faptul că ei au pe ce se sprijini, în regulile existente. Apur amendamente și regulamente, statute și completări la statute, comisii și contestații. Totul se rezumă la o activitate haotică și formală ce a transformat actuala generație de fotbaliști, generație de o mare înzestrare, în inversul ei. Dinu intră pe teren în meciul cu Spartak, se duce direct la Adamec și-l colonogeste. Iordanescu face cîteva meciuri bune și după aceea umbra bescmetice pe teren, ca un cascavalaș topit. Lucescu este excepțional tocmai cînd nu trebuie și staturat cînd ar trebui să fugă. Dar vina nu e a lor.

Acolo unde e fum, trebuie să fie și foc. Dar dacă vrem ca acest foc rău să dispară, trebuie să-l stingem, nu să orientăm fumul, nu să captăm fîinginea, ci să stingem focul. Focul nu se poate stinge, acționîndu-se asupra fumului. Focul se stinge prin acțiunea directă asupra focului. Legile sportive și morale ale țării noastre îngăduie și cer lumii fotbalului clarificări care să ducă la așezarea acestui sport pe temelurile pe care ar fi normal să șadă. Nu mai pot dura mult ambiguitatea, bunul plac, eroarea, superstiția.

A. P.

revista străină

lul și-mi spunea tot ce notase iar eu transcriam repede, repede ca să nu uit.” La întrebarea „Cînd ai vorbit prima dată cu Enescu?” Menuhin răspunde: „La Paris. După unul din concertele sale. Era oboșit. I-am spus: „Vreau să lucrez cu dv.” Mi-a răspuns că nu dădea lecții particulare, că pleca în turnee, că lua trenul a doua zi dimineață la ora 6 și jumătate. Am insistat: „Mă gîndeam să vin cu o oră înainte, și să cînt în timp ce vă faceți valizele”. Am cîștigat. Mai tîrziu, cînd tata a încercat să-i vorbească de onorariu a răspuns: „Am primit de la Yehudi mai mult decît i-am dat. Ceea ce nu era adevărat, dar el nu a acceptat nimic.”

Sub titlul *Mostra suspielor*, criticul literar Fr. Nourisier semnează un articol-bilanț al Festivalului de la Veneția. Potrivit opiniei sale *The Touch* (de Bergman) „ar fi poate, filmul cel mai solid al Mostrei după cel mai strălucit și cel mai nou”. În rest, filmul regizorului indian Ray Satyajit (Palcher Panchari) „nu este foarte bun”, cel al lui Lelouch (Smic, Smac, Smoc) „nu e decît un interludiu vioi”, cel al lui Carné se joacă de mai multe luni în Franța, cel al lui Dennis Hopper (*The Last Movie*) „e sofisticat” etc. Citiviste selecția franceză, Nourisier afirmă că „este destul de dispartată, puțin uzată, este onorabilă dacă nu mitobolantă”.

LE MONDE (4 sept. a.c.). Ultimul film al lui Lelouch: *Smic, Smac, Smoc*, Turnat în opt zile cu un nou model de cameră de 16 mm și cu un buget (17 milioane franci vechi) apreciat de specialiști drept deriziv. Prezentat în cadrul Festivalului de la Veneția ca un experiment și tolodată ca un model — un model mai ales pentru tinerii realizatori lipsiți de mijloace financiare. I-au fost recunoscute regiilor virtuozitatea de cameraman, calitățile de organizator, simțul înnăscut pentru narațiunea cinematografică dar nu i s-a lertat facilitățile. Sau i s-a lertat pe motiv că filmul ar fi o simplă improvizare cinematografică.

L'EXPRESS (6-12 sept. a.c.). Într-un interviu acordat revistei, Yehudi Menuhin vorbește pe larg despre „profesorul” său George Enescu: „Cu Enescu am trăit momentele mele fundamentale: Sonata de Franck, Brahms, Bach... Enescu avea o vilă la Bellevue — Meudon. Mi-a plăcut întotdeauna natura, copacii. Și de fiecare dată cînd mergeam la vila sa de la Meudon era minunat... Erau apoi lecțiile din casa lui de la Paris. Tatăl meu mă însoțea întotdeauna... În timpul lecțiilor tata stătea așezat foarte discret fără să clipească și nota tot ce spunea Enescu. Dar el nu știa să citească muzica. Cînd ieșeam de la Enescu coboram pe strada Clîchy pînă la un mic restaurant și acolo tata își scoate carnetul și o mare cantitate de droguri.”

PARIS MATCH (21 aug. a.c.). Drogurile, noua primelie care pîndește armata americană din Vietnam face obiectul unui reportaj foto deosebit de sugestiv. Potrivit informațiilor obținute de publicație de la corespondenții ei, „nimeni nu cunoaște cifra exactă a drogurilor”. În schimb, se știe că la Saigon heroina 90% pură se cumpără la liber cu 3 dolari fiole, că într-o unitate 40% din soldați se droghează și că într-un singur centru de evacuare s-au înregistrat în șase luni nu mai puțin de 12 cazuri mortale provocate de excesul de drog. „Cînd o corabie se scufundă, trebuie s-o părăsești”, afirma în legătură cu aceasta, nu demult, semnatul editorialului unui mare hebdomadar american.

(4 sept. a.c.). Pentru anul 1980 inginerii firmei A.E.G. — Telefunken prevăd utilizarea unui nou tip de ecran tv. care va fi agățat în perete asemenea unui tablou. Format din două plăci de material plastic transparent, noul televizor va fi umplut cu cristale lichide. Imaginile vor fi transmise fie prin intermediul unei raze laser, fie cu ajutorul televiziunii prin cablu.

(11 sept. a.c.). Să știi să scrii lizibil, să ai propria ta mașină, să nu înnoptezi în păduri, să nu frecventezi bețivii și jucătorii de cărți, să cunoști limbi străine, să porți o flanelă contra transpirației, să ai cunoștințe de hidrostatică, să iei la drum un „servitor luminat” și o plinie de filtrat apă, să nu-ți etalezi inelul cu briliante ori tabelele de aur, să te ferest de curent și să îți un jurnal sînt numai cîteva din sfaturile lui Hans Othakar Reichard turșilor de la 1971 prin grija Ed. de la Courtille. *Sfaturile...* lui Othakar au fost reimprimare conservîndu-se pînă în cele mai mici amănunte specificul epocii — cum ar fi această grafie vechi care confundă pe „s” cu „t”: „Il est donc necessaire et même indispensable pour qui se propose de voyager d'acquérir les connaissances suivantes”.

U. V. Z.

Studentii

Scoala superioară românească se găsește în preajma unui nou an școlar. Noi promisiuni se adaugă importantului detașament de tineri din țara noastră, pe care-l formează studenții. Această categorie socială specială, extrem de eterogenă, fragilă și complexă, reprezintă de fapt elita școlii medii. Exigențele pătrunderii în facultate sînt tot mai mari, de aceea barajul selecției pune de multe ori în dificultate chiar și elemente cu o solidă pregătire. Tendința de pregătire superioară prin învățămînt este o tendință firească și este stimulată permanent în sistemul nostru social. Lărgirea bazei de recrutare a celor mai valoroase elemente crește de la an la an prin sporirea numărului de absolvenți din învățămîntul liceal. Este suficient să menționăm că numărul total al elevilor — cuprinși în licee este azi de 4 ori mai mare decît în 1938. Dar efortul maxim nu trebuie depus numai la intrare în facultate. Învățămîntul superior românesc pregătește cadre pentru muncă, pentru viață, nu selectează elemente valoroase numai pentru a le oferi diplome și a le scuti de activitate utilă în societate. Echitatea socială nu este funcție numai de noțiunea de repartiție a bunurilor materiale, ci și de contribuția directă la obținerea lor. Unelror, acest principiu elementar este unilateral înțeles și aplicat. Este adevărat că în școlă tineretul studios asimilează cele mai noi cuceriri ale științei și tehnicii. Perioada studenției este o perioadă de maximă asimilare, pentru că apoi fiecare să-și poartă clădi pe propriul fundament științific tot ceea ce societatea noastră modernă îi solicită de la o etapă la alta. Medicul savant care nu-și aplică cunoștințele la alinarea suferințelor semenilor săi este tot atît de ineficient ca și profesorul care nu este capabil să redea tineretului nimic din portofoliul său de cunoștințe. Aceste mentalități sînt incompatibile cu principiile de viață ale societății noastre și școala este chemată să le elimine definitiv, dacă mai există în concepția creșterii tinerii. Ecuația spirituală a studenției noastre are soluții bine precizate, integrate organic în conceptele despre muncă și viață ale societății noastre, în ansamblul său. La constituirea cu activul din domeniul ideologic tovarășul Nicolae Ceaușescu preciza: „Trebuie să dezvoltăm la tineretul nostru dragostea față de muncă. Fiecare să înțeleagă că în orice domeniu de activitate este necesar să-și aducă contribuția la dezvoltarea societății noastre”. Tineretul școlii superioare românești au fost definiți în documentele de partid și de stat, ca și în expunerile șefului statului, cu o precizie matematică. Orientarea spre practică a tineretului nostru învățămînt, subordonarea tuturor sarcinilor școlii misiunii sale fundamentale de educație comunistă a tineretului studios, pregătirea ideologică a studenției în spiritul celor mai nobile și umane principii ale contemporaneității sînt numai cîteva dintre coordonatele pe care-și deschide porțile noul an universitar.

Participarea studenților încă de pe băncile școlii la îndeplinirea unor mari obiective social-culturale adaugă noi componente marelui rol educativ pe care-l joacă munca în viața tineretului studios.

Studenții au răspuns prezent întotdeauna chemărilor partidului. Alături de întregul nostru tineret, muncind cu abnegație pentru a pregăti temeinic cadrele necesare unei largi game de profesori, studenții sînt gata să răspundă permanent prezent.

Școala noastră, păstrînd de la an la an elementul continuității, atît de necesar în desăvîrșirea unor procese atît de complexe, a fost permanent receptivă la nou, situîndu-se în rîndul instituțiilor de frunte care au răspuns cerințelor și exigențelor societății noastre.

Marin RĂDOI

Pămîntul de fier, cerul de aramă

(Urmare din pag. 8)

miroase frumos. Fumul de ciulină e altfel, miroase altfel decît fumul de brad, de mesteacăn. Hasan luă încă o mină de ciulină și puse pe foc. Se-nălță un fum gros și-l învălîi pe Hasan în umplu ochii de lacrimi. Ummahan, vînzînd că fumul l-a intrat în ochi, începu să suflă-n foc. Hasan strigă: „Nu mai suflă”. Vocea-i era gutuită. Ummahan parcă vinovată: „Dar fumul îți intră în ochi... Dacă suflăm de două ori se aprinde”. Supărată: „Ești un om tare sucit, Hasan. Tipi într-una. Ce îți s-a-nîmplat?” Se bosumflă. Își adună picioarele sub ea și se-ntoarse cu o parte spre foc. Flăcările se-nălțară pînă-n virful stîncii. Hasan își zise că seamănă cu un plop. Flacăra se-nălțase ca un plop înalt. Hasan se sculă în picioare și se uită spre sat. Stepa dormea în tîmna, albă, strălucitoare în lumina soarelui. În mijlocul stepii pustii se-nălță un plop singuratic un plop foarte înalt. Era foarte departe, totuși și-n lumina amurgului putea fi văzut. La răsăritul soarelui părea că e scaldat în lumină. Cînd soarele dogorea fără milă, plopul nu putea fi zărit. Rămînea învîlîit ca-ntr-o perdea albă. Hasan nu putu vedea plopul din pricina imensității albe din jur și din cauza strălucirii soarelui.

Pe-ntînderea strălucitoare a stepii, parcă la capătul celălalt al lumii, se-nălță un fum alb-ăsturiu. La capătul celălalt al pămîntului, în mijlocul imensității albe oare cine aprînse focul? Acolo nu este nici o pădure. Oare ielele au aprins focul? Flacăra, ce se-nălțase pînă-n virful stîncii, se stîmbea încet-încet. La un moment dat chiar se rupse în două și zbură. Plopul se frînse-n două și flăcările se-mprăștiară aiurea. Acu parcă ar fi sule de mîi de funii îm-prăștiate pe pămînt... Cu cît se-mprăștiară semănau cu niște cristalele roșii, strălucitoare. Din flăcări ies mereu alte furnici.

Hasan se-ntoarse pe furnici. Aruncă în foc ciulină. Si atun de-odată din foc țîni un cal, un cal măreț... Pe spinarea lui un călăreț aplecat pe grumazul puternic. Hasan scoase un țipăt: „Ummahan, uită-te. Uite că fugă!” Ummahan tresări. „Of, ce frumos...” Într-o clipă calul dispăru. Hasan zise oftînd: „A dispărut. Niciodată n-am mai văzut așa ceva. Dus

Găsesc în cartea de eseuri rostite Aurul cenușiu a lui Mircea Malița, prilejul unor meditații mai largi, cu privire la condiția intelectualului, în etapa noastră istorică. Demonstrația cea mai fertilă pe care Mircea Malița o face, cu această carte a sa, este aceea că numai un intelectual activ, interesat de practică și capabil de activitate socială, curios de ecoul public al acțiunilor sale, revoluționar în fond, deschis spre lume, dar și spre individ, un intelectual dinamic și apt de a purta pe umerii săi sarcini importante, numai acest intelectual poate răspunde înalțelor și dificilelor cerințe ale momentului. Demonstrația lui Mircea Malița este, înainte de toate, convingătoare. Înainte de a fi fermecătoare, înainte de a dovedi solida informație și elastica gândire speculativă a autorului, această carte oferă argumente. Spune, la un moment dat, Mircea Malița: „Gîndirea românească, de multe ori irosită în atîtea speculații gratuite, devine practică”. De altfel primul capitol al Aurului ce-

nușiu se numește O gîndire practică. Dar, la urma urmei, se întreabă Mircea Malița, „Ce este gîndirea practică?”. Și răspunde cu o altă întrebare: „O gîndire neteoretică? Evident nu”. Și, într-adevăr, aceasta e demonstrația lui Mircea Malița. Mă temeam, ajuns la acest moment al cărții, de posibilitatea ca dilema practic-teoretic să se soldeze în favoarea practicului și în defavoarea oricărei activități teoretice. Dar Mircea Malița lămurește, după opinia mea, dilema. Nici vorbă de eludarea ori minimalizarea caracterului teoretic al gîndirii. Mircea Malița găsește că o gîndire practică este gîndirea „care nu neagă sub nici o formă viața din jur, nici lumea; este o gîndire pozitivă. Esența ei de a fi ORIENTATĂ spre acțiune...”. Aceasta este una dintre necesitățile a căror actualitate constituie subiectul fierbînt al acestei cărți. Vorbînd despre gîndirea transițivă, gîndirea ce se desprinde asupra unui complement, asupra unui obiect, Mircea Malița observă, în spirit profund și creator marxist, că

„efectele acestei acțiuni nu se mulțumesc să se reverse doar asupra obiectului vizat; ele se întorc în mod indirect asupra făptuitorului însuși, asupra subiectului acțiunii care este și el transformat la rîndul lui”. E, de altfel, contundența directă a unei intuiții a lui Marx, pusă însă în această ecuație de tot interesul: practic-teoretic. M-am oprit numai la aceste cîteva argumente ale cărții lui Mircea Malița, deoarece ele mi se par semnificative, întîi de toate, pentru ceea ce mă interesează să demonstrez și anume necesitatea unui intelectual dinamic, curajos, demn, fără lașități speculative, ci dispus să se considere membru al societății, asumîndu-și drepturile și datorile de om al cetății. Nu voi insista de aceea asupra calităților teoretice ale acestei cărți, asupra expresiei de aștea ori remarcabile, ci asupra aceluia fapt care mi se pare că ar constitui motivul de străfund, necesitatea reală ce a dus la scrierea cărții: condiția intelectualului. Nu sînt bucuros să las la o parte atî-

tea dintre afirmațiile lui Mircea Malița, ce mi-au stîrnit curiozitatea polemicii. Unui Arhitect — Ioanide — nenumit, Mircea Malița îi opune în mod tranșant în această carte tipul intelectualului sobru, pentru ca, apoi, devenit contradictoriu, să vorbească despre pasiune ș.a.m.d. Ceea ce vreau să subliniez este caracterul organic al acestei cărți, faptul că Mircea Malița oferă, în mod indiscutabil, în Aurul cenușiu o posibilă autobiografie a intelectualului român din anii noștri. Mircea Malița se descrie de multe ori pe sine (ca atît de stimat bărbat al cetății cum este), cînd afirmă: „Gîndirea practică este cea care gîndire care conține principiul activității; care respinge dezinteresarea, resemnarea, scepticismul”. Expresie a gîndirii transitive a unui strălucit intelectual român de astăzi, Aurul cenușiu este în același timp unul din — să sperăm, multe în viitor! — semne de bună conștiință revoluționară românească. A.

Ilustrațiile paginii

de TUDOR JEBELEANU

Cu acest număr deschidem rubrica revistei noastre pentru autorii tineri

atelier

DORIN SĂLĂJAN

Reproducem poeziile unor tineri cu care am făcut cunoștință la Poșta Redacției, Unii, precum Maria Holmeia și Dorin Sălăjan, au fost sumar prezentați în cadrul rubricii amintite. Dogoarea talentului lor merită însă mai mult. Ceea ce aș remarca cu deosebire la acești autori este virtutea secretă a poeziei lor care face ca tot ceea ce pare să fi fost elaborat cu ajutorul reflecției să nu-și piardă aspectul de lucru nativ și proaspăt. Cuvîntul elaborat cu cumpanire și cu o deplină conștiință a verbului, dă așadar impresia că a fost spontan din simburile interioare al Metaforei, Creația acestor poezii, încă nedespărțite de adolescență, apare ca minune a unui dar și a unei puteri neobișnuite care, parca, spre mirarea lor înșiși în primul rînd, lasă — pentru prima dată în viață să izbucnească liber și nestînjînit ceea ce era adînc închis în inimă. Desigur, evoluția lor va mai pretinde concentrare, reculegere în sine, o reînnoire din neincetata curgere în cuvinte, dar calitatea esențială a talentului lor, această frumoasă intuiție în fierbere trebuie să rămînă intactă. Este ceea ce le-o dorim, însoțindu-le pînă acolo de unde începe drumul fiecăruia, din toată inima.

Cezar BALTAG

Dogoarea

Mireasa mea, mireasă — fugă după vînt, Tropot confuz în josul firii, Cum m-ai mușcat și-ntr-o ureche cînt Despre descîntecul dumnezeirii.

Un fel de viață și un fel de moarte, Un fel de bocet dureros de mare E limba mea, Bolborosind fără-ncetare.

Azi e atîta pace și atîta foc În golul de pămînt din mine Încît, de iarba și de dar Fructul orpîi crapă-o rușine.

Sînt pașii-ți tropîind uitare Lubita mea, un stîlp de sare Rămas în mila nimănui Sau curs în gestul orișicui...

Făt-Frumos din copac

Dacă mereu și mereu ar fi să te caut Mireasă-n lăcoșul furtunilor — greu M-ăș putea despărți de copacul din mine Și de pămîntul cu partea de leu.

Dacă blestemul cu pajura-n capite Strivită amforă — craniu de zeu — M-ar îngropa undeva foarte aproape De împărățiile lui dumnezeu...

Demon cu fuga-n cucuță, Ispîit cu gîbul de șarpe, Pășore nu mă căta Sînt, am ajuns și-am văzut peste moarte.

Și noi sîntem așa de-aproape Încît Ne facem semne dintr-un zeu, Și nu mă pot despărți de copacul din mine Nici de pămîntul cu partea de leu.

Tu uită-mi-te-n ochi

Spu-i, seara asta, fără tine Nu e seară. Viața nu s-ar chema viață Cu sau fără tine iară.

La un foc de luminare Mă sorbăsti — sări-ne-or firul Dincolo de-nchipuire Luna reazimă pîriul

Dar peste noi și între noi Nu poate păli un astru; Tu uită-mi-te-n ochi adînc Și vom avea copilul cu singele albastru.

Aminarea

Cît te-am iubit și cît am vrut aproape Gol să mă pășești pe fire — Pe limba clopoteilor subțiate-n Vesnic logodnic, niciodată mire

MARIANA BULAT

Și datorită faptului că impostura se vede mai degrabă în poezia feminină, afirm cu convingere că Mariana Bulat este o poeză. Ea nu se ferește să pună adjectivul la genul feminin, ea nu se ferește de propria sa condiție, n-o dă pe alta, de hărbat literar, sau de ambigen literar, cum se mai întîmple. Ea scrie despre obsesie unei feminități, nu îndănușe de curajoasă, și cînd nu se poticnește în gongorisme ori în metafore de tip serial (din categoria „speranța ca o gîză” sau „nimenicencia ca un purice”), Mariana Bulat întonează un cîntec pur, adevărat, plin de necesitate.

P. A.

Galateea

Frumusețea mea dormea ca o cetate părăsită. Ai venit tu și coloanele au început să dea frunze și flori, iar arcadele s-au așezat în echilibru ca niște sprîncene de zei. Mă nasc din cîntecul tău și voi avea atîta frumusețe, iar ochii mei vor fi atît de puri, cîtă moarte vei ști tu să înduri.

Desueta noblețe

Orice-aș face, prin fard iese la iveală tenul meu proaspăt de provincioală. Romanele sentimentale din pod mi-au împîrțit pe față un zîmbet nerod. Cei șapte ani petrecuți într-un burg medieval m-au învățat cu un anume ceremonial. Iar geneologia mea princiară îmi dă un aer de desueta noblețe, ca unui descendent zădărnos care vinde-n talcioc steme regale.

Ochiul magic

Fructele-n mine se fac flori, de parcă aș fi propriul meu urmas, de parcă la moartea mea repetată, aș fi o simplă spectatoare. Nu mi se-nîmplă nimic, deși sînt mereu aruncată de pe cea mai înaltă stîncă. Poate pentru că știu să zbor n-am căzut încă. Văd lumea frumos colorată pentru că deși s-a-nnoptat, locuiesc într-un ochi de fată.

Memoria

Nu m-am născut din mare, nici din lacrimi. Asemeni cartofului, scaietului, crizantemei sînt o plantă — cu invizibile rădăcini. Sînt ridicol asemeni cartofului, sînt oricîi vegetal ca scaielele, sînt tristă asemeni crizantemei pentru că infloresc o singură dată. Cine o spus că rădăcinile sînt amare? Aceași tiparită va tipări, la nesfîrșit, același contur de floare. De cartofi și de crizanteme piața va fi întotdeauna plină. Memoria plantelor e în rădăcină.

ritsos la atena

Pe Yannīs Ritsos l-am regăsit așa cum l-am cunoscut acum 35 de ani. Așa cum l-am revăzut, 13 ani după eliberarea Greciei. Așa cum l-am reînălțat acum 10 ani. Bucureștii ospitalier ne-a prilejuit bucuria ultimelor întâlniri. Nu a fost desigur întâmplarea care ne-a regăsit — de fapt despărțirea — nu era decât de spațiu geografic. Yannīs Ritsos se găsea la librăria editurii „Kedros” care de multă vreme îl tipărește cărțile. L-am regăsit restabilit după boala care i-a neliniștit anul trecut pe admiratorii săi din lumea întreagă. Tm minie, era în ajunul anului nou, când Miron Radu Paraschivescu s-a întors din străinătate. Abia se făcea pe picioare la aeroport, dar prima sa întrebare a fost: „Ce știi de Ritsos? Am aflat la Paris că a fost transportat de urgență la Spitalul General din Atena. Într-o scrisoare telegramă urându-i sănătate”. Miron îl iubise pe Ritsos (de cum l-a cunoscut) traducându-i „Sonata clarului de lună”. Și, bîntuî acum el însuși de boală, se gîndea de hotarele între viață și moarte, ceea ce nemurire care este viața cea îndrăgălată a poeziei autentice. Apoi a urmat o tăcere lungă, lungă, lungă. Zbrînștîndu-te lefonului. Ritsos era chemat de Londra. Un editor de la capătul cerului al firului îl cerea un supliment de poezii. Apoi, a venit o tîndă americană și a mai intrat un adolescent care își aștepta rîndul cu o carte de Ritsos în mîină, în speranța unui autograf.

Nu mai era chip să mai fim între noi. Așa că: „veniți amîndoi să ne vedem seara la mine acasă. Strada Mihail Korakă 39. Nu, nu am telefon. Cînd să suspenzi?”

Apartmentul lui Ritsos se afla la etajul 5 al unui bloc, nou — cum de atîcînt cînt multe case ateniene. O terasă în formă de L lungă și largă dă pe de o parte spre muntele Parnis și de alta spre Golful Saronikos, legate între ele ca de o salbă multicoloră a luminii orizontului. Interiorul apartamentului: pereții albi — ca-n toate casele ateniene — mobilier bătrînesc de o

finută nobilă, moștenit din familia veche din care se trage poetul. Pe polițe, pe masa de lucru, peste tot, felurite obiecte de mare rafinament, printre ele tronind statuetele tanagree și altele din săpături, dar rîndite de admiratori și prieteni. Pe pereți — picturi ale lui Yannīs Tsarouhis, pe care-l admiră cu deosebire, și ale altor pictori străini și greci. În această ambianță grecescă tablourile lui Baba și Tculescu care ocupă și un loc numeric important se încadrează de minune în lumea spirituală a lui Ritsos. Acolo se află și două busturi de ale lui sculptate de Baraschi și Carmen Răchiteanu, cu ocazia șederii sale la București. Cu emoție ne arată și piese de ceramică din Horezu... Într-un raft, alături de cei mai iubii poeți ai săi — volumul antologic al poeziei românești alcătuit și tradus în grecește de el. Mai încolo, pe o consolă, lingă pick-up, discuri cu poemele sale puse pe muzică, al-

„În acești ultimi ani de suferință, poezia m-a ajutat să-mi regăsesc echilibrul“

turi de alte preferate, printre care Enescu, Xenakis, Bach.

„Ce-i cu acest album?“ — „Nu e un album. E o ediție spaniolă a „Sonatei clarului de lună“. Am rămas uimii. Un volum, impresionant ca dimensiuni, cu foi negre dintr-o hirtie japoneză catifelată, neagră ca pana corbului. Poemul stă scris de mîină, cu litere de un cunoscut deschiș. Fiecare filă e urmată de o altă ilustrată în culori. Textul spaniol e urmat de cel grecesc. Iar muzica scrisă special este înregistrată pe un disc, pus într-un plic, și totul într-o casetă de o frumusețe demnă de conținutul ei.“

Am ieșit pe terasă. Ne-am așezat în jurul unei măsuțe cu bunătăți grecești.

Aflasem că ar fi fost propus anul acesta pentru premiul Nobel și că hotărîrea de propunere ar fi fost luată de Pen-Club-ul suedez în unanimitate, eveniment raristim, dacă nu unic. Ne-a spus că într-adevăr așa fusese informat și el, dar că, binetemele, va trebui să-și vadă calm mai departe de versurile sale, oricît de mare ar putea fi bucuria după o astfel de știre și în-țărînat de ceea ce va urma. „Vedeți scrisorile acestea?“ ne spunea într-un tîrziu. „Sînt cîte se poate de amabili acești editori străini. Dar

dacă ar fi să mă supun cererilor lor, ar trebui să încetez a mai fi poet și să mă transform într-un furnizor de „versuri înedite pentru comerț“. Să mă lerte, dar nu pot!“

„Apoi, „e adevărat că poezia e pentru mine însăși respirația mea. În acești ultimi ani de suferință, cu toate chinurile sufletești și trup-ești, poezia m-a ajutat să-mi păstrez echilibrul și să caut să-mi cîștig zilele și nopțile și toate anotimpurile grele de frig, de dor, de arșiș, de ploaie, ca să nu pierd nici o clipă contactul cu mine însumi, cu cei și cu cele cîte sînt în juru-mi.“

„Cînd m-am îmbolnăvit și diagnosticul a fost că mă aștepta sfîrșitul, am cerut să nu fiu trimis la spital ci acasă, ca să-mi pun în ordine hîrțile. Nu m-au lăsat. Cînd am scăpat de primădie și în sfîrșit m-am văzut după trei ani printre ale mele, mi-am revizuit teancurile de poezii scrise de-a lungul anilor și nepublicate și am rupt mîi și mîi de pagini. Nu le mai consideram demne de a fi păstrate. Nu aș vrea să mi se împlinească ceea ce l-a îndemnat poetului Kostas Kavafis ale cărui versuri notate de el spre publicare, au fost editate postum aducîndu-i, astfel un real prejudiciu.“

„N-ai vrea să călătorești?“ — „Nu, nu aș vrea. Sînt că numărul anilor rămași înaltea mea se tot micșorează. Oricît clipă mi-e necesară, ca și respirația de care vî vorbeam. Și apoi, unde să mă duc? Grecia e pentru mine lumea întreagă. Trăinî aici am convingerea că sînt pretutindeni!“

Înainte de a pleca din Atena, Ritsos ne-a oferit unul din cele două exemplare care se găseau în Grecia, din ultimul volum apărut la editura Gallimard din Franța, cu titlul: „PIETRE — REPETĂRI — GRATII“, cu o prefață de Aragon.

„Ceea ce scrie Aragon e izvořit dintr-o prietenie și dragoste, pe care doar poezia „a creat-o. Nu ne-am cunoscut niciodată, decît prin mijlocirea scrierilor noastre. Dar ceea ce spune aici, credeti-mă, e prea mult pentru mine. Luați cu voi această carte. Poate găsiți unele poezii care să devină prin voi un salut din partea mea pentru poeții și cititorii români.“

YANNIS VEAKIS

yaşar kemal

Cel mai de seamă romancier turc în viață, Yaşar Kemal, s-a născut în anul 1922 în satul Gökcei. De-abia la vîrsta de nouă ani începe să meargă la școală. Nu reușește să termine studiile. De fragedă vîrstă începe să muncească în diferite regiuni ale Turciei, profesînd cele mai diverse meserii; pînă cînd ajunge să fie cunoscut; de la paznic la batoze și botane la cîzmar și încoșător de cereși. În totă această perioadă simte o srezistibilă atracție pentru folclor. Debutază cu versuri în anul 1935 într-o revistă din Adana. Apoi în anul 1942 scoate o altă culegere de folclor. Imediat în anul 1943 scoate o altă culegere de folclor intitulată. Aștîlar (Boate). Într-un timp și-a semnat versurile cu pseudonimul Kemal Sadik Gökeli în revistele: Kovan (Izmir, 1943); Millet (Ankara, 1943); Bespinar (Gaziantep, 1943). În anul 1951 vine, pentru a doua oară, la Istanbul și lucrează la ziarul Cumhuriyet, unde va scrie reportaje. În anul 1955 cîștigă premiul Uniunii Ziaristilor din Turcia pentru reportaj. În momentul de față este printre pușinii scriitori profesioniști din Turcia. Cel mai mare succes al lui Yaşar Kemal va constitui romanul Ince Memed tradus în 25 de limbi (printre care și o remarcabilă traducere, din limba turcă, în română de către Victoria Dinulescu). A scris și scenarii de filme; dintre care cele mai valoroase sînt: Dușmanul Onoarei (1957), Karageoglan (1958). Cele mai importante opere ale scriitorului sînt: Căldura galbenă (novele, 1952, 1959), Tinichele (roman, 1955, a cunoscut mai multe ediții), Ince Memed (roman, 1955, cinci ediții), Cincizeci de zile în pădurile incendiate (reportaje, 1935), Hornul ieielor (reportaje, 1957), Stilul central (roman, 1960). De-ar crăpa pămîntul (eseuri 1961), Pămîntul de fier, cerul de aramă (roman, 1963).

Prezentăm azi, prin intermediul revistei Luceafărul, un fragment din acest ultim roman al lui Yaşar Kemal.

Neuzat M. YUSUF

Pămîntul de fier, cerul de aramă

Ce să faci ca să pui mina pe pasărea aceea fermecată? Dacă o ațtîri de pom, roadele lui vor spori. Dacă o arunci pe țarla, recolta va fi de cinci ori mai mare. Dacă oamenii din Clujkurova ar afla de existența unei asemenea pasări! Ummahan rise bătătoorilor:

„De cum ajungi în pădure...?“

Hasan:

„De cum ajung în pădure... și gata?“

Începură să alerge. În depărtare, din hornul fîcărîi case a satului, îngropat sub zăpadă, se-nălta spre cer un fum albăstrui care, alunecă încet spre răsărit. Stîncile din apropierea pădurii se prelungeau pînă la Țoros. Dacă mai urci nițel, ajungi la peștera. În spațiile acelor stînci se află seralul padisahalului ieilor.

Nimeni nu se dusese încă să vadă ce se găsește dincolo de aceste stînci. Chiar și hoșiorii le e frică să se ducă pînă într-acoole. Într-o noapte Kogea Hall s-a rătăcit și a nimerit acolo. Și ce l-a fost dat să vadă? Două mii de sazi și două mii de kavali. Totul era învaluit în lumină. Zeii de mil de oameni se agitău în dansul culorilor. Văzîndu-l pe Kogea Hall, din mulțime s-a desprins o fată cu mișcări grațioase o fată înaltă și veșnic și s-a așezat în fața lui Kogea Hall. Fata îl întrebase: „De ce ai venit aici?“ Kogea Hall îi răspunse blîndindu-se:

„M-am rătăcit!“

Fata:

„Dacă n-ai fi venit pe furtiș, ai fi primit o-norurile cuvenite: Și acum închide ochii“, zise fata.

Cînd a deschis ochii era în mijlocul satului pustiu.

De cum au ajuns la pădure Hasan adună la rozecelea ciulinii. Ummahan stătea la adăpostul stîncii. Hasan orîndui bine cele adunate pentru foc și scîpăra chibritul.

Era o cutie nouă — nouță, plină vîrf. De unde luase Hasan chibriturile? Ummahan nu îndrăznea să-l întrebe, dar bănuia ceva. În mîinte îl veni un șirețic. Îl întrebă pe Hasan:

„Ajungînd în pădure erai să-mi spui de unde ai luat chibriturile?“

„Nu. Vrei să știi neapărat? Dacă-l așa, să știi că nu le-am furat. Le-am cîștigat cu sudoarea frunții. Du-te și te-arnă-mă acasă la tata. Du-te spune și mamei. Iar eu am să-ți retez capul, plin de păduchi, cu acest topor...“

Ummahan rîzînd:

„Eu știu de unde ai tu aceste chibrituri!“

Hasan se ridică în picioare și strigă:

„Ia, să vedem. Și dacă n-ai să știi, am să-ți trage o mamă de bătaie. Chiar aici!“

Ummahan:

„Nu le-ai căpătî în schimbul mulelelor de cîreși pe care le tăieși?“

Hasan nu se aștepta la acest răspuns. Se făcu tăcere.

Hasan scîpăra chibritul și aprinse focul. Ciulinii se aprinsă deodată răspîndind o căldură plăcută.

Ummahan și Hasan se așezară lingă foc. Pe pămînt zăceau două pene albe. Pămîntul era plin de urme. Hasan își ațtîni ochii pe aceste urme. Urme de potîrnice. Potîrnicea calcă greu și lasă o urmă vizibilă. Urma vulturului e mare cit o palmă, urma de șacal, de vulpe, de iepure, Urma de iepure seamănă cu o urmă lăsată de o bucată de vată.

Hasan își ridică capul:

„Știi Ummahan? Dar jură pe Allah că n-ai să spui nimănui nimic. Jură!“

„Jur, n-o să spun nimic nimănui.“

Spune: „Să moară mama dacă scoț o vorbă“.

Ummahan ezită o clipă, se gîndi. Apoi zise:

„Să moară mama dacă scoț un cuvînt“. Hasan se bucură. Fața i se lumină.

„Din aceste chibrituri mai am încă nouă cutii. Le-am căpătî în schimbul mulelelor de cîreși. Nu se vor termina niciodată. Zece ani, cincisprezece ani, oriunde o să mă duc, am să aprind focul cu ele, și totuși nu se vor termina“. Ummahan s-a bucurat și ea.

„O să aprindem focul cu chibriturile.“

„Eu o să le jumulesc, o să le curăț, o să le sărez, apoi le vom frige“.

Hasan:

„Apoi le vom minca. Numai să vină primăvara.“

Numai să vină, frumoasa mea surioară“.

Ummahan simțî o undă de duioșie îl întreabă pe Hasan.

„Ajungînd în pădure...? Ce doreai să...“

Hasan ducîndu-și degetul la gură:

„Taci! Știi, Ummahan, mi-e așa de frică... Poate o să vină... Mor de frică“.

Ummahan își ațtîni ochii mari, adînci și negri în ochii lui Hasan. Văzu că în ochii lui Hasan năvălise o teamă dură.

„Si eu simt frica, aici, în piept. Tare mi-e frică“.

„Sărmană tata, nu mai știe ce să facă“.

Ummahan:

„Și mama...“

Hasan:

„Dar bunica Meryemge nu se sperie de nimic“.

Ummahan adăugă:

„Nu se sperie“.

Hasan:

„Nu vorbește cu nimeni din sat. Dar eu știu că, în talnă, vorbește numai cu tine, nu-l așa? Nu-l adevărat?“

„Zău că nu-l adevărat. Nu vorbește nici cu mine. Dar mă iubește. Știu asta din privirile ei“.

Hasan acum nu dorea cu niciun chip să se certe cu ea.

„Poate“ zice și oftă. „Poate se uită la tine frumos. Dar ea nu se teme de nimeni“.

Ummahan:

„Mi-e frică de acest sat. S-au schimbat oamenii...“

Parcă au năvălit lupii...“

Hasan se-nfurie:

„Nu îți-am spus că nu este niciun lup? Tu...“

Ummahan și Hasan aveau trăsături asemănătoare. Numai că Ummahan avea buze pline, roșii, fața palidă, obosită, tristă. Era ca o floare răsărită din gazel-uri în mijlocul stepei galbene, arse.

Hasan veni lingă foc și se așeză foarte aproape. Din ciulinii aprinși se-nălță și pier limbele de flăcări roșii. Priveau pînă flăcările care luau forme diferite. Ciulinii scoț astfel de flăcări. Ard și se sting repede. Dacă vrei să faci un foc cu ciulinii trebuie să ai lingă tine o grămadă mare ca să arunci mereu. Flăcări parcă ar semăna cu părul încalzit, vilvoi al unei tele. Apoi, de-odată se schimbă. Se răsucoște, se lasă pe pămînt, intră în cenușă și pier. O halță de lup... Lupul din față și-a cluii urchile, ține capul sus, s-a-nălțat pe virful labelor și privește în depărtări. În urma lui alți lupi se apleacă, se agită, aleargă, se gudură, se culcă, ba se scoală, se-ncaieră. Pe negîndite, lupul din față se face una cu pămîntul... Unde a dispărut, se s-a-implîntat? Acu o clipă se agita, cîdea și se ridica, își cutoca urchile, se-nîndea pînă la dunga cea verde a stîncii și-ncerca o-a lingă cu limba lui albă, dar o adiere de vînt l-a luat și a dispărut frumos. Apoi din nou lupul se-nălță din flăcări, mai aprig. Intră în mijlocul celorlalți lupi. Apoi o învîlmăseală de flăcări și lupi... Din flăcări se naște o pădure verde. Pădurea arde, ard pietrele și muntii. Pînă la urmă totul se-nstuce, e-nvaluit de fum. Pier lupii, dispăre pădurea gonită de vînt.

Hasan continuă să privească fumul focului stîns. Acum miroase frumos. La început ciulinii verzi puși pe foc au un miros acru. Apoi treptat

Desen de ESKIN NAYIR

Mormintele strămoșilor

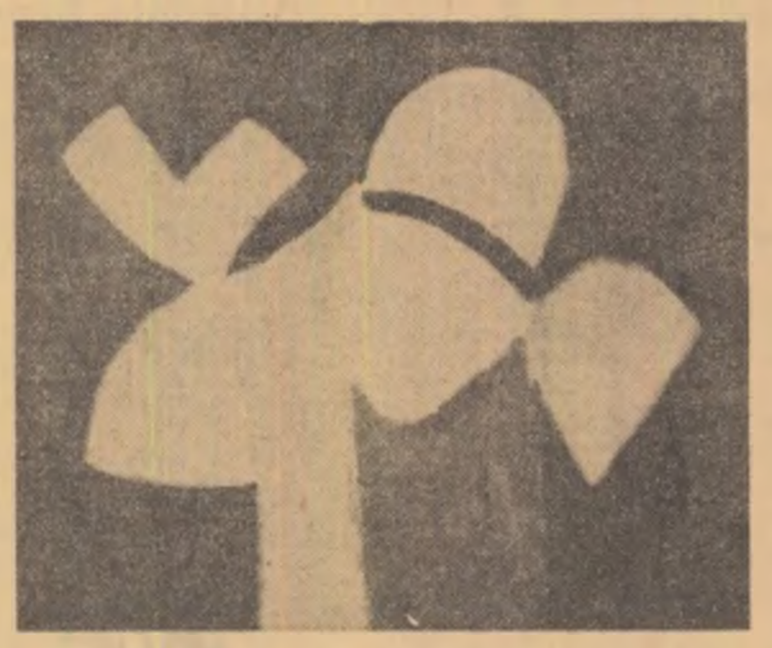
Trebuia să ne pămîm morții și puterea lor, nu cumva adversarii să ni-l dezgroape cîndva și să-i ia. Și atunci fără protecția lor, ar fi de două ori mai amenințați. Cum am mai trăi fără casele, mobila, ogoarele noastre, fără, mai ales, mormintele strămoșilor noștri, luptători sau înțelepți? Să ținem minte cum spartanii au furat din Teghea osemintele lui Oreste. Ar fi trebuit ca dușmanii noștri să nu știe unde-i ținem îngropăți. Totuși cum am putea ști vreodată care ne sînt dușmanii sau cum și de unde vor apărea? Așadar, nici monumente impunătoare nici podoaabe lucioase — acestea atrag atenția și pizma. Morții noștri — nu au nevoie de ele — se mulțumesc cu atît de pușin, modest și tăcuți cum nu le pasă de hidromel, de ex-voto-uri, de slavioi zadarnice. Mai bine o simplă piatră și o glostră cu rușcată, semn toinic, sau nici altă. Cel mai sigur, să-i păstrăm în noi, dacă putem, și, mai bine încă, să nu știm nici noi unde zac.

Așa cum stau treburile în anii noștri — cine știe — poate că într-o zi i-am dezgroapa noi înșine, și i-am arunca.

Prototipuri

Niciodată să nu uităm — o spus învățăturile bune, acelea ale artei Grecilor. Mereu ceea ce e celalalt și obiectul — o podoaabă pe broșul zeilor nudi o floare căzută pe dușumea. Arinții-vă de frumoasele reprezentări de pe vasele noastre de lut — zeii cu pășări și cu vite și cu ele lira, un ciocan, un măr, păstărn, clestele; o, da, și poezia acela cînd zeul, isprăvindu-și truda, retrage foalele de lingă foc, își adună a cite una unelte, în lădița sa de argint; apoi cu un burete își șterge chipul, miinile, grumazul vișnos, pieptul împădurit. Și așa, curat, ordonat, iese seara, sprijînit pe umerii efelilor aurii — opera miiloror lui ce au și putere și gîndire și glas; — iese în stradă mai impunător decît celalalt, zeul schiop, zeul muncitor.

În românește de Yannīs VEAKIS

Pictură de SABIN BALAȘA (Prezentată la expoziția din cadrul Festivalului de artă modernă de la Edinburgh).

După ruptura alianței între lacedemonieni și atenieni

După THUCIDIDE

Corint, Argos, Sparta, Atena, Sikiona și alte (cite) cetăți mai mici — în mij de bucăți s-au făcut grecii; s-a rupt marea alianță toți rău supărați pe toți; — noi consilii, discuții, consfătuiri; cei ce pînă mai ieri erau prieteni și vecini nici nu se mai salută pe stradă — vechi pizme au reapărut; noi alianțe cu totul adverse celor dinții, se toneazăș, se pregătesc. Trimiși sosesc pe acuns în miezul nopții; alții se duc. Statuile eroilor uitate în piețe și-n parcuri sînt murdărite de vrăbii.

Grupuri grupuri în Agora, cu gravitate, exaltare și pasiune, discută treburile noastre, — cine l-a desernat? Cine l-a numit? Noi în orice caz nu l-am ales, (cum de alifet? și cînd? — alți stăvîni larăși? — mai bine lăsa). Auriile a sosit.

S-au înverzit arborii de pe trotuare — un verde cumsmede, tandru, copilăros (ne-a emoționat), chiar dacă e prăfuit — serviciile Municipalității parcă nu-s în toate mințile nu apar după-amiezile să stropescă străzile. Dar azi, sub arcadele Parlamentului închis, a apărut pe neașteptate

prima rîndnică și toți au strigat: „O rîndnică; uite o rîndnică; uite o rîndnică“ — toți într-un singur glas, și cei mai opozanți; „o rîndnică“. Și deodată au tăcut cu toții, simțîndu-se singuri, desprînși de ceilalți, parcă liberi, parcă uniți cu durată, într-o izolare universală. Și atunci au priceput că unica lor libertate e solitudinea lor, dar și ea (cu toate că e invizibilă) fără apărare, vulnerabilă, în juru-i cu mij de capcane, singură.

Adevărata cauză

Nu, nu-l că Apollon și-a retras făgăduința și că scuiptînd în gura Casandrei a luat orice putere de convingere a vorbelor el, zădărniciind astfel pentru ea și pentru ceilalți, proorociile ei, — nu. E doar că nimeni nu vrea să creadă în adevăr. Și cînd vezi plase în baie, crezi că ț-au pregătit-o pentru pescuitul tău de mine și nu auzi de loc, înlăuntrul tău și-n afară, pe scara de marmură a palatului, urcînd mesajul sumbru cu strigătele nenorocitei Casandre.

Lina de aur

Ce nevoie avem de lina de aur — o nouă probă de încercare — poate cea mai grea; morțile și stîncile Simplitădes și omorurile; și Hercule uitat în Misia și frumuseț Hylas înecat la izvor; și nici o vîslă nouă nici odihnă. Colchida, Etitis, Medea. Taurul cu picioarele de aramă. Licoarea adormitoare și luptele fără rost. Și apoi Apsyrtos; — tăiat bucăți adunat de pe mare de tatăl său

Și aceea lină — țel atîns de-acum — o altă teamă: nu cumva vreun muritor sau zeu — să țî-o fure —

ba s-o țîi în mîină ca pîrul ei aurii să-ți lumineze nopțile, ba purtată pe umăr, luminîndu-te întreg, expunîndu-te — țîntă și ăstara și celorlalți; și să nu te lase nici o clipă în umbră, într-un unghier înfim al tău, să te ascunzi, să te despoi și să exiști.

Totuși ce ar fi fost viața noastră fără acest aurii — cum îl zicem — chin?

Nesățiosul

Nesățios în a oferi — și uneori chiar lucruri ce nu-i aparțineau, — ca muntele acela de exemplu, lililachiul în amurg, cu arbori de smaragd, în scris în aburii aurii, sau ca umbra rîndnicii pe spicetele de grîu, ca o agrafă căzută de pe părul frumoasei noaptea în fața grilelor din parc cînd ea spunea „nu“. Cîț despre ale lui — care ale lui? — nu-și păstra nimic; el se hrănea cu ceea ce dădea. Și, cînd nimic nu mai avea, închidea ochii așteptînd să năsocească ceva mult mai mare decît el însuși oa să ofere. Abia atunci simtea că era el însuși.

Luceafărul

Revistă editată de
UNIUNEA SCRITORILOR
din REPUBLICA SOCIALISTĂ
ROMÂNIA

Redactor șef: Ștefan Bănuțescu
Redactori șefi adjuncți:
Cezar Baltag, Fănuș Neagu,
Adrian Păunescu
Secretar general de redacție:
Constantin Toiu

REDACTIA:
București, Bd. Ana Ipătescu 15
Telefon: 11 51 54; 12 16 10

ADMINISTRAȚIA:
Șoseaua Kiseleff 10, tel. 18 33 99

ABONAMENTELE:
3 luni — 13 lei; 6 luni — 26 lei; 1 an — 52 lei

Țiparul executat la
COMBINATUL POLIGRAFIC „GASA ȘCINTEII“

Prezentarea grafică: Mircea Popescu
Paginator: Nicolae Ion

(Continuare în pag. 7-a)